

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Nyomtató utca 9. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (József Kir. herceg-utca 54. sz.) intézendők.

Dávid éneke.

A XXXIV. zsoltár.

Remegve állunk a sirjába hanyatló esztendő felett és az örökkévalóság küszöbén zörgetünk. Vigasztalásra van lelkünknek szüksége és az Írásokat tudakozzuk.

Az elmúlt év árnyai vesznek körül s azt kérdezzük, hogy ki az, ki minket meg tartana? Ki? hát még kérdezni is lehet! Az Ur, ki a Saul elől menekülő Dávidot takargatá és minket is megmentett ellenségeink kezéből, bűneinket kegyelmesen elfedezte s a nyomorúságok közt elnem hagyott. Azért áldjátok mi lelkeink az Urat és magasztaljátok az Ő nevét.

Rettegéseink voltak; sokszor csak egy pókháló szálon mulott életünk, mint az üldözött prófétának, ki Isten rendeléséből koronát talált.

Sorsa csupa boldog biztatás számunkra is és háladó éneke a mi énekünk is, mely annál buzgóbban csendül ajkainkon, mennél erősebb a bánat, a csalódás és mulandóság érzete, mely most körülvesz.

„Magasztaljátok az Urat, mert meghallgatott minket és minden rettegéstől megoltalmazott.

A kik ő reá néznek és ő hozzá futnak, azoknak orcáik meg nem pirulnak. Féljétek az urat!”

Féljük az Urat, kik az övéi vagyunk, mert semmi fogyatkozások nincsen az Őtet félőknek.

S mi az Isten félelem más mint a bölcsességnek kezdete, s mi ennek tanúsága más mint nagyobb szeretet? Isten iránt is, kinek ügyét hordozzuk és ember társaink iránt is, kiknek adósai vagyunk!

Az elmulás örvényel körül. Mit bánjuk ezt, ha az örökké való felé sietünk! S mit bánjuk a szenvedéseket, ha azok az igazságért történtek?

„Az igazak kiáltanak és az Ur meg hallgatja és minden nyomorúságotól meg szabadítja őket.

Megörzi minden ő csontjaikat s egy azok közzül meg nem rontatik.”

Mulandóság martalékai, szenvedő emberek, bánatos szivek, egy szebb haza felé törekvő vándorok, ezt a felesleges biztatást hallgassátok. Az ő szövetség prófétájának ajkain az új szövetség Ura örizi és adja ez ígéretet. A Messiás, a kinek eljövételét ünnepeltük. Az égnek küldötte, az embernek fia, a ki ura a szombatnak, az élet utolsó napjának, az időnek és örökkévalóságnak. . . .

* * *

Biztatás.

Ugy zsongott a béke és szabadulás nagy ünnepén a város, mint a felkavart méhkas. Két általánosabb névnap is növelte a járó-kelők seregét.

Mindenütt felhangzott a vezérszó: boldog ünnepeket, sok számos névnapot.

Ünnepeket, számos névnapokat, mert az ember magának is és másoknak is sokat ígér és sokat szeret. S miért ne tenné ezt, midőn a boldogságról szól a szent íge a templomokban és a boldogság érzete tölti be a szívet a családi tűzhelynél, a barátságos vendéglátó házaknál és a telt asztalok körül?

Fájdalom azonban, hogy ez a jókivánság csak pusztá kivánság s a boldogság érzete is inkább csak csalódás és különben is csak a pillanatra szól. Áldja Istenét, kit Istene megáldott. Áldom én is, de a fényvel, az örömmel, a boldogsággal úgy vagyok, mint a vándor, a ki hegynek fel vígan haladt s a hegynek le elkomorult.

A mi utunk mindenképen lefele halad. Az emberé is, a hívőé is, a polgáré is — s a számadás, amit az elmúlt esztendőről készíthetünk, mindenképen kedvezőtlen eredményeket mutat.

Öröm csillámlik arcainkon, derült beszédre nyílnak ajkaink, de lélekben úgy állunk itt az elmúlt év felett, mint a nagy lombtalan akác-

és körisfák ott kint a temető kertben ágaikat irgalomért az égfelé émelve. — Hideg szél zörgeti a fagyos galyakat, a fák tetején fekete varju sereg himbálódzik. Minden az elmulásról, hiábavalóságról és szenvedésről beszél. Az időről, mely ismét egy évet haladt felettünk; a küzdelemről, melyet ismét hiában folytatánk.

De hát érdemes volt-e egyáltalában küzdeni?

Egy fekete öreg vak varju lebbenti szárnyát és rekedten harsogja: kár, kár!

Kár? pedig ha az a küzdelem a jóért, a nemesért s az életért magáért, hát mi az élet célja?

Szomorú halotti menet halad el ablakom alatt, a gyászos ének, a koporsó mind azt feleli: a sir!

De hát az eszmények, melyek sziveinket dobogtatták, a honszeretet, mely hazánkért, az emberiség szabadságaért, jogáért lázbahozott s a szent harc, mely itt e honban most az alkotmányosságért folyik?

Távol a gözmalom két nagy kéménye mint óriási kérdőjel emelkedik a levegőbe s velem együtt kérdezi: hát a szent harc, ez a trón is a nemzet közt folyó rettenetes birkózás, ez is semmi, ez is értéktelen?

Sűrű füst gomolyg a magos kéményekből. Tndom, hogy a gyári zaj maga a haszon és érdek szempontjából történik, a sűrű gomolygás kérdésemre ezt a választ adja: füst, füst.

FARCA.

A debreceni kollégium épületének története.

(Folytatás és vége.)

A Senior a tűz alkalmával tanusított ügyességért háromszoros részt kap a kanikuláris supplikáció jövedelméből, mit a Divisionale protocollumba be kell írni.¹ A kollégium déli részének bontását 1803. februárban kezdték, a nagy auditorium helyett a consistoriális házat, a kis auditorium helyett pedig egyik tanári lakásnak egy nagy szobáját használták, három tanár lakásán jelöltek ki még tantermet, a kollégium déli szárnyában lakó 114 tanulót pedig a városra költöztették.²

Az építési munkálat vezetését először egy helybeli kőművesre, Rachpauerre akarták bízni. De kedvezőbb ajánlatot téven később egy váradí kőműves, Eder Jakab, ő rá és vejére bízták az építés kivitelét. Az építést februárban okvetlenül el kell kezdeni, a deákokat a lakószobákban össze kell szorítani, a klasziszoknak vagy a Darabos utcán, a kollégium házában vagy a Lengyel József tanár házában kell helyet csinálni. Az egyházkerületi gyűlés utasításul adja, hogy a faragott köveket vagy a mádi kőbá-

nyából, vagy Pestről kell hozatni. Az elbontási munka vezetésével az Almosdon lakó geometrát, Szántai Mihályt bízták meg, ugyanő fogja az ócska anyagot eladni. A geometra évi fizetése 350 rhénes frt, tűzifa és lakás. Ezeken kívül még 2 pallért alkalmaztak évi 100—100 frt fizetéssel.³

Az egyházkerület csakhamar meggyőződött arról, hogy a hazai reformátusok önkéntes adományai-ból a kollégium épülete fel nem építhető. Epen ezért az építés megkezdésének évében még 1803-ban elhatározta, hogy a külföldi protestánsok segítségét veszi igénybe. E célból Császá Józsefet és a pataki tanárt Beregszászi Pált megbízta, hogy a segély kérés iránt a királytól engedélyt eszközöljenek ki. Ezek 1803 május 9 én a királyhoz kérvényt nyújtottak be, hogy a kimenetel megengedtessek. A kancellária azonban ezt nem engedte meg, azt azonban nem ellenezte, hogy a külföldi protestánsokat levelökkel keressék fel. Azonban a külföldi protestánsokhoz küldendő leveleket előlegesen a kancelláriának be kell mutatni. Az egyházkerületi gyűlés a Bécsben történekről értesülvén, mielőtt további lépéseket tenne, Császá Józsefet utasította, hogy jöjjön vissza Bécsből.⁴ Az angol Societas de Propaganda 4029 rhénes frtot küldött az építés céljaira.

A hazai ref. egyházkerületek közül először a

¹ Tanárkari j. k. 1802 évi jun.

² Egyh. ker. j. k. 1803. febr.

³ U. o. 1803. évi 13 p.

⁴ U. o. 1803 évi 50 p.

A lelkes honfiak szónoklata, a ravasz politikusok okos beszéde, a tiltakozások, az elnapolások, a biztatások, a fenyegetődzések mind csak a puszta hatalom megtartásáért vagy elnyeréséért történnek s a többi csak füst, füst és semmi egyéb.

Rettenetes ennek az esztendőnek a számadása. Nagy pártok, nagy férfiak, nagy hazafias szólások lettek ürességgé. Teljes a csőd; 300,000 embernél több vándorolt ki s a többi is csak azért nem kelt még utra, mert jártányi ereje sincsen vagy ott sem bizik már a jobb jövőben.

Minden felfordult, minden ég itt s mi mégis egy üres fényes szék körül tülekedünk.

Csak Isten még a ki megszabadíthat s az egyház, az evangéliumi egyház.

De mily állapotban van ez is maga. Nincsen már senkije. Papjait, tanárait, tanítóit, fizeti, az állam s maholnap még teherviselő hiveit is az veszi átál.

A türelmetlenséget kivéve, mely a mi sorinkban új dolog, alig tudunk valami új eszmével előállani. Még a képviselési-presbiteri elv is, mely olyan váratlan és meglepő új alakulást hozott, az is csak az alkotmányos államtól kölcsönzött dolog.

Lehet, legyen úgy. De ez a körülmény semmit sem változtat az egyház nagy hivatásán és az evangéliom népeket, világokat megváltó hivatásán.

Tudom, hogy baj van egyházunkban is. Kívül s belől. De van nagy megtartás is a helyesbb, jobb jövő felé való igyekezet, Egyháztársadalmi élet, a lelkésznevelés javítása, élet, élet, evangéliomi új élet, ennek is érzik a szárnya csattogása.

Most mindenben az államra támaszkodunk. A felekezetek közt megújult versenyben is bátoritanul állunk s veszteségünket számláljuk, melyek az erősebb testvér praktikái miatt értek. Ezenfelül itt a baptista veszedelem is. Sok egyházunk meg ing, a hol a talaj márrégeb- ben alá aknáztatott s a hol a felekezeten- kívüliséggel együtt járó 5 évi teherviselés, eddig eltakarta a valóságot.

Ennek dacára én bizom a jövőben s hiszem, hogy az azoké leend, akik az evangéliom, az emberiség ügye mellett hiven kitartanak, a jogokból privilégiumot nem csinálnak és a népet, a szenvedő magyar népet, melynek papjai, elnem hagyják.

A fekete varju sereg, azt kiáltja: kár.

Kár a küzdelémért, mely osztályrészünk leend. Kár csak akkor, ha megcsalódunk.

És kár a munkáért és szenvedésekért, Kár csak akkor, ha mindezek hiában esnek, mert még maga a puszta élet is győzelem, ha nagy és nemes célok érdekében áldoztatott.

Ez vigasztalásunk most is az ő esztendő sirja felett és az ujnak küszöbén.

dunamelléki egyházkerületből érkezett még 1803-ban 620 frt. melyből az adományozó egyházkerület kivánságához képest 300 frtot az előző évben nagy kárt vallott debreceni ref. egyháznak kellett adni. 320 frtot pedig a kollégium építésére fordítottak.⁵ Debrecen város a 200.000 téglá behordását magára vállalta. Igéretét azonban nem tudván beváltani, a téglá behordására 1804-ben az egyházkerület a hajdu városok segítségét kérte, mit a hajdúvárosok készséggel teljesítettek.⁶

A következő évben, 1805-ben a kollégium építésére begyűlt összeg már fogyóban volt, az egyházkerületi gyűlés a tiszántuli egyházakhoz fordult újabb segélyért, elrendelte, hogy minden egyházban publicálni kell „a publicálás formulája maradjon ugyanaz, mint a mely 1801-ben volt.”⁷

Még rosszabbul állott a kollégium építető kasszája 1807-ben, a mikor már 14000 frttal volt adós a tőkepénztárnak. Az egyházkerületi gyűlésen felvetették azt a kérdést, hogy az építető kassza fizessen e kamatot a kölcsön vett összeg után a tőkepénztárnak. Egyelőre erről semmit sem határoztak, hanem újabb publicálást rendeltek el az egész egyház kerületben.⁸

Az erdélyi egyházkerületben építési segély

⁵ U. o. 1803 évi 61 p.

⁶ U. o. 1804. szept. 1.

⁷ U. o. 1805 évi 46. p.

⁸ U. o. 1807 évi 81 p.

iránt, úgy látszik, 1811-ig nem fordultak. Az erdélyi egyházkerületi gyűlés a tiszántuli egyházkerület segélykérésére azt felelte, hogy az építésre segélyt nem adhat, mivel erre fundusa nincs.⁹ Ugyanezen évben érkezett a dunamelléki egyház kerület szép adománya, 16,670 frt, mely a dunamelléki egyházakban gyűlt össze.¹⁰

A tiszáninneri egyházkerület 1813-ban a pataki iskola építésére kért segélyt a tiszántuli egyházkerületből. Azonban azt a választ kapta, hogy a tiszántuli egyházkerület is építi a kollégiumot, tehát segélyt nem adhat. Annyira kimerítette a tiszántuli egyházkerület minden segélyforrását, hogy már a tőkéhez is kénytelen volt hozzányulni, a tiszáninneri egyházkerület még ezt nem tette.¹¹ A tiszáninneri egyházkerület újabb kérésére 1817-ben megengedte a tiszántuli egyházkerület, hogy a pataki iskola szükségeit publicálják, sőt a házanként való gyűjtést is ajánlotta az egyes egyházközségeknek. A pataki iskola szükségeinek hirdetésére külön hirdetési formulát állapított meg.¹²

A kollégium új épülete 1816-ban készen volt Feliratát méltán készítették ezen szöveggel: „Épült a magyarországi helvétiai vallástételt tartó eklézsiák

⁹ U. o. 1811 évi 33 p.

¹⁰ U. o. 1811 évi 65 p.

¹¹ U. o. 1813 évi 52 p.

¹² U. o. 1817 évi 75 p.

Nem haszontalan az élet, nem hiába való a küzdelem, és nem megtartás nélkül való a hit.

Kár! kár!

A házi tüzhelyért, a hazáért, az Ur oltáráért nem kár.

Dr. Ferencsy Gyula.

Adatok a lelkészi hivatalok és tanintézetek portómentességi ügyéhez.

A debreceni főiskola különböző Értesítőit egész a mult évig akadálytalanul elfogadta és szállította mint portómentes küldeményeket a posta hivatal.

Az idén azonban más gyakorlat kezdődött s csak a tanintézetekhez szóló Értesítőket lehetett elküldeni viteldíjmentesen, a lelkészekhez és lelkészi hivatalokhoz pedig nem. Az indokolása ez eljárásnak az volt, hogy a lelkészi hivatalok nem „feltétlen” portómentes hatóságok s az eredménye, hogy az iskolának a fentartó és segélyező egyházakkal, az egyházak és lelkészi hivatalok útján a szülőkkel való összeköttetése megnehezített. De egyébként is a közérdek és az iskolák nyilvános jellege ellen történik az ilyen hivatalos eljárás, melynek megismerése végett alább közöljük a debreceni főiskolát illető okmányokat és felhívjuk a többi tanintézeteket is, hogy a magok részéről hasonlóképen cselekedjenek.

I.

Nagyságos Posta- és Táviráda Igazgatóság!

Mikor e napokban szét akartam küldeni a tiszántuli ev. ref. egyházkerület lelkészi hivatalainak, s néhány más iskolának debreceni ev. ref. főiskolánk akadémiai tanszakai Értesítőjének egy-egy példányát;

szét akartam pedig küldeni akadémiai-igazgatói hivatalom bélyegnyomatával és ezen az alapon: *hivatalból, iskolai ügyben bélyegmentesen*: azt a meglepő értesítést vettem, hogy a debreceni postahivatal nem szállítja díjmentesen ez Értesítőt; már bélyeget tétett a főiskolának főgymnásiumi igazgatósága által a lelkészi hivatalokhoz szétküldött ilyen saját Értesítőre is és pedig onnan indulva ki, hogy a postaüzleti szabályzat szerint az iskolai hatóságok csakis egymás közti levelezésekben élveznek portómentességet, de iskolai és egyházi hatóság egymásközti levelezésére már nem terjed ki a portómentesség.

Nagyságos Igazgatóság! A debreceni postahivatal ezen sérelmes eljárása ellen ezennel sürgősen fellebezek.

Sérelmes ez az intézkedés reánk nézve a következő okokból:

A kereskedelemügyi m. kir. Minisztérium által 1901-ben kiadott „Postai tarifák és postaüzleti szabályzat V. rész portómentességéről” szóló című könyv 17-ik lapján a portómentességi szabályzat 8 ik pontja szerint portómentes „az állam által elismert valamennyi hitfelekezet . . . lelkészi hivatalának levelezése vallási, anyakönyvvezetési, iskolai és egyéb hivatalos ügyekben; . . . továbbá mindazon tan- és képzőintézetek igazgatóságának levelezése, melyeket az állam nyilvánosoknak elismert, oktatási ügyekben, ugy az 1. és 2. pontokban felsorolt hatóságokkal stb. mint a kölesönös érintkezésben is”.

Ugyanazon könyv 20. lapján a 3. § ban a portómentességet élvező hatóságok között V. alatt ez áll: Portómentességet élveznek a „Tan- és képzőintézetek . . . postaküldeményei” s a VIII. alatt ez: „Egyházi hivatalok, vallásfelekezetek, egyházak postaküldeményei”.

Mindezekhez járul az említett könyv 109. lap-

és jöltevők adakázásából”. Ezt a monumentális épületet csakugyan a hívek filléreiből emelték.

A kollégium épületére azonban még ezután is nagyobb kiadásokra volt szükség. A tiszántuleni egyházkerület 1819-ben segélyt kérvén a tiszántulitól a pataki kollégium építésére, azt a választ kapta, hogy a tiszántuleni egyházkerület segélyt nem nyújthat, mivel még a debreceni kollégium épületét be sem végezhetette, bár már eddig sok ezer forint adóságot csinált. A kollégium ócska épületét nem lehet használni, tehát azt is használható állapotba kell hozni. Határozatát így végezte: „Szerencséseknek fogjuk magunkat tartani, ha a magunk szükségét teljesíthetjük.”¹³

Az új épület bevégeztével nem tettek eleget minden szükségletnek. A kollégium akkori régi épületei már roskadoztak, tehát a déli oldal építésével csak a feladat egyik részét oldotta meg az egyházkerület. A régi épület megújításának szükségése 1829-ben már elodázhatatlannak látszott. A dunántuleni egyházkerület 1829-ben segélyt kért a tiszántuleni egyházkerülettől a pápai iskola épületének kibővítésére. A tiszántuleni egyházkerület viszonzni akarván a többi egyházkerület régi segélyét, kimondta: „Bár a debreceni kollégium régi épületét is építeni kell, mert már régiség miatt lakhatatlan, mindazáltal hogy szeretetét megmutassa, megengedi,

hogy a pápai iskola követői segélyt gyűjtsenek.”¹⁴ A debreceni ref. consistorium nemsokára küldöttséget rendelt a kollégium épületének megvizsgálására, a beadott vélemény tárgyalását az egyházkerületi gyűlés a legközelebbi gyűlésre halasztotta.¹⁵ A következő egyházkerületi gyűlésen ismét előjött a pápai iskola segély kérvénye, továbbá a kolozsvári ref. egyház kérvénye, melyben templom építésre kért segélyt. Az egyházkerületi gyűlés hivatkozván arra, hogy a dunántuleni egyházkerület kérésére már a pápai iskolának nyújtott segélyt, kimondta, hogy a kolozsvári templomépítésre segélyt nem nyújthat mert még a debreceni kollégium új épületét sem tudták befejezni” és máris a régi elavult részeket kell újra építeni. Ezekhez járul, hogy a pataki és pápai iskolákat köteles segíteni, mivel ez a segítség kölesönösen történik.¹⁶

Feltűnő, hogy még az építési munkának a kollégium épületének felirata szerinti befejezése után 13 évvel is azt emlegette az egyházkerület, hogy a kollégium új épületét nem tudták befejezni. Tekintettel arra, hogy az épület emelése a felirat szerint is majdnem másfél évtizedig húzódott, valószínű, hogy a teljes befejezés, különösen pedig az épület belső felszerelése még egyszer annyi ideig elhúzódott.

¹³ U. o. 1829 évi 5 p.

¹⁴ U. o. 1829 évi 24 p.

¹⁵ U. o. 1829 évi 45 p.

¹⁶ U. o. 1819 évi 65 p.

ján a tan- és képzőintézetek portómentességének ismérveiről közölt emez intézkedés:

„A tan- és képzőintézetek portómentességének ismérvei a következők:

Csak az állami és az állam által nyilvánosoknak elismert tan- és képzőintézetek élveznek portómentességet, mely abban áll, hogy oktatási ügyekben egymás közt és a feltétlenül portómentes hatóságok, hivatalokkal és közegekkel közösen (nem ajánlott) hivatalos leveleket portómentesen válthatnak“.

A fentebbiekből következőleg portómentességet élvez tehát a mi, államilag elismert ev. ref. egyházunk minden lelkesi hivatala, s nyilvánossági joggal működő debreceni főiskolánk, tehát ennek akadémiai s más tanszaki igazgatósága is. És pedig a 109. lapról idézett igen világos rendelkezés szerint az iskola nemesak iskolával, tehát az iskolák nem csak egymás közt, hanem egyéb portómentességi jogot élvező hatóságokkal, tehát az egyházi hivatalokkal is portómentes levelezést folytathatván, — természetesen csak iskolai ügyekben, — nem állhat meg a debreceni postahivatal azon felfogása és abból eredő intézkedése, hogy nem szállítja akadémiánk igazgatóságának hivatalos postaküldeményeit portómentesen a lelkesi hivatalokhoz, hanem csak az iskolákhoz engedi azt portómentesen elküldetni.

De ha úgy érvel is a postahivatal, hogy portómentesség csak a feltétlenül portómentes hivatalokkal való levelezésben áll fenn, annak megjegyzése mellett, hogy a kereszkötés alatt küldött iskolai, tehát hivatalos nyomtatvány mindig a levelek kategóriájába esett és esik, holott a 109. lap szerint, a portómentesség kiterjed a levelekre, — mint hosszú évtizedek óta fenálló és gyakorlott nagy jogunkat hangsúlyozzuk azt, hogy úgy főiskolánk, mint egy-

házunk minden többi főiskoláinak hatóságai is a magok hivatalos levelezését az egyházakkal is mindig portómentesen folytatták, s tőle ezt a jogát még a múlt század ötvenes éveinek abszolút kormánya sem vette el. Hangsúlyozzuk továbbá, hogy nálunk magyarországi evangélikus reformátusoknál az egyház és iskola olyan szoros összeköttetésben állanak egymással, hogyha az iskola valamelyik egyházi hatóságnak ír levelet, mindenik iskolánk a magyar-honi ev. ref. egyházé lévén, ez a levelezés bátran az „egymásközi“ levelezés kategóriájába esik.

Annak felemlítése mellett, hogy e mai napon a nmélt. kereskedelemügyi Minisztériumhoz címzett sürgönyömben is kértem a debreceni postahivatalnak Evkönyvünk portómentesség szétküldésére való ntasítását, teljes tisztelettel kérem a Nagyságos Igazgatóságot, hogy a mennyiben ez az ügy hatáskörébe vág, abban ügyünk javára sürgősen intézkedni méltóztassék.

Mély tisztelettel vagyok Debrecen, 1905. július 31. A Nagyságos Posta- és Távirat Igazgatóságnak alázatos szolgálója

Csiky Lajos,

akad. helyettes igazgató tanár.

II.

Távirat ugyan ez ügyben.

Nagyméltóságú kereskedelemügyi miniszter urnak
Budapest.

Debreceni kollegiumunk akadémiai Értesítőnek lelkesi hivatalokhoz portómentes szétküldésében a helybeli postahivatal által gátoltatván, addig is míg hivatalos előjegyzésünk rendén e sérelem orvosolhatnék, kérjük a debreceni postahivatalt az Értesítő portómentes szétküldésére utasítani.

Akad. igazgató.

A debreceni consistorium deputatiójának a kollégium régi épületének megvizsgálásáról beadott jelentését még ugyancsak 1829-ben tárgyalták. A deputatio nem mondott véleményt arról, hogy új épületet emeljenek-e, vagy pedig csak a régi épületet igazítsák meg. Az egyházkerület sem döntött arra nézve, hogy akar-e egészen új épületet emelni, de határozatában kimondta, hogy bármi lesz is a régi épülettel, az építési anyagot lassanként kell beszerezni.¹⁷ A régi épület tényleg lakhatatlanná vált. Ezt bizonyítja azon intézkedés, hogy a deákokat a városon voltak kénytelenek elszállásolni, a mi erkölcsi magaviseletök nagy kárával történt. Sokféle intézkedéssel igyekeztek a professorok a deákságot fegyelmelni, a mellett a belső szárnyak újja építését tervezték.¹⁸ A tervből egyelőre nem lett semmi. De 1832-ben még jobban érezték annak a szükségét, hogy a régi épülettel valamit tenni kell, s ha az újjáépítés lehetetlen, legalább alapos kijavításról intézkedni kell. Eresei Dániel professor 1832-ben ismét az egyházkerületi gyűlés elé vitte a kollégiumi épület ügyét. Mint egyházkerületi assessor az egyházkerületi gyűlésen felszólalván, jelentette, hogy a kollégium régi épületének fedele nagyon rossz. Indítványozta, hogy ha a gazdasági gyűlés azt mondja, hogy az épület újjáépítésére ninesen pénz, legalább annyit tegyenek, hogy a

Darabos uteza felől eső szárnyat eseréppel fedjék be, s aztán a többi részek pótlására is sort kell keríteni. Az egyházkerületi gyűlés felhívta a gazdasági gyűlést, hogy a Darabos-utezai rész fedelének elkészítése iránt intézkedjék.¹⁹

A kollégium épületén nem volt villámhárító 1838-ig. Ekkor a debreceni Consistorium felvetette a villámhárító alkalmazásának eszméjét. Azt az ajánlatot tette az egyházkerületi gyűlésnek, hogy ha az egyházkerület kötelezi magát, hogy a kollégiumra villámhárítót csináltat, akkor a debreceni consistorium a Nagytemplomra fog ilyet csináltatni. Az egyházkerületi gyűlés az ajánlatot elfogadta.²⁰

A kollégium akkori új épületén (déli oldal) 1840-ben hasadás támadt. Az egyházkerületi gyűlés sietett a falban esett hibát kijavíttatni, amennyiben a kollégium új épületén levő hasadék befoltoztatására a gazdasági gyűlést és a professorokat bizta meg.²¹ A hasadásnak az egyház kerületi gyűlés semmi különös jelentőséget nem tulajdonított, a hatalmas vastag falazatban annyira bizott, s mint a jövő megmutatta, nem is ok nélkül.

A következő 1841-ik évben már nagyobb mozgalom fejlődött ki a kollégium régi épületének használható állapotba helyezése körül, de első sorban az egészségügyi szempontokat hangoztatták. O'van

¹⁷ Egyh. ker. j. k. 1832 évi 68 p.

²⁰ U. o. 1838. évi 197 p.

²¹ U. o. 1840 évi 239 p.

¹⁷ U. o. 1829 évi 120 p.

¹⁸ Debreceni egyh. t. j. k. 1828 évi 463 p.

III.

A debreceni ev. ref. főiskola tekintetes akadémiai igazgatóságának

Debreczen.

F. hó 2-án kelt 15496 számú átiratom kapcsán értesitem, hogy távirati kérvényére kereskedelemügyi m. kir. miniszter ur folyó hó 1-én kelt 52121 számú leirata szerint úgy határozott, hogy a kérelem nem teljesíthető, mert idézett átiratomban idézett portómentességi szabályok erre nem nyújtanak alapot s mert e szabályok keretén túl újabb portómentesség nem engedélyezhető

Nagyvárad, 1905. augusztus 8.

Ruttkay,
pt. tanácsos.

IV.

A debreceni ev. ref. főiskola tekintetes akadémiai igazgatóságának.

Debreczen.

Mult hó 31-én kelt 58. sz. beadványára értesitem, hogy a Postai Tarifák és Postaüzleti Szabályzat V-ik részének 109-ik lapján foglalt határozványok szerint az állam által nyilvánosnak elismert tan- és képzőintézetek portómentessége abban áll, hogy oktatási ügyekben egymás közt és a feltétlenül portómentes hatóságok-, hivatalokkal és közegekkel közönségés (nem ajánlott) hivatalos leveleket portómentesen válthatnak.

A lelkészi hivatalok nem tartoznak a feltétlenül portómentes hivatalok közé, azoknak tehát a tekintetes igazgatóság portómentes leveleket nem küldhet.

De az említett szabályrendelet V-ik részének 20-ik és 21-ik lapján foglalt határozványokból kitűnik, hogy levelek alatt a levelező-lapok és irás-esomagok is értendők, ellenben nyomtatványok (keresztkötésű küldemények) nem, miért is ez utóbbiak küldésére a tekintetes igazgatóság portómentességet egyáltalában nem élvez,

Ezek alapján az iskolai értesítők sem mint levelek, sem mint keresztkötésű küldemények az ev. ref. lelkészi hivataloknak portómentesen nem küldhetők.

Nagyvárad, 1905. augusztus 2.

Bulter

m. kir. posta- és táv. tanácsos.

V.

Egy időközbeni sikertelen közbenjárás.

Budapest, 1905. augusztus hó 11-én.

Igen tisztelt egyházkerületi főjegyző ur!

A földmivelésügyi Minister Ur Ö Nagyméltósága megbízásából van szerencsém Főjegyző Ur nagybecsű tudomására hozni, hogy a debreceni ev. ref. akadémiai értesítők portómentes postai szállítása ügyében Ö Nagyméltósága úgy a m. kir. kereskedelemügyi, mint a m. kir. közoktatásügyi minister uréknál közbenjárni méltóztatott.

Kiváló tisztelettel:

Lévay.

min. tan. az elnöki osztály főnöke.

formán tűnik fel a dolog, mintha az egészségügyi kérdések megoldásával az új épület emelését igyekeztek volna ismét elodáztatni. Első sorban az épület tisztántartására nézve dolgoztak ki és fogadtak el javaslatot. Egészségügyi szempontból tarthatatlan volt a földszinten levő szobák állapota, mert ezek padozata már ekkor annyira mélyen volt, hogy nedvességüknel fogva használhatatlanná váltak. Az alsó szobákon úgy segítettek, hogy ezek feltöltését elrendelték. A kollégiumi imaház padlása korhadott volt, mi már veszedelemmel is fenyegetett. E mellett az egész ócska épület komoly aggodalom tárgyát képezvén, abban állapodott meg az egyházkerületi gyűlés, hogy mivel egy nagyhirű építőmester, Hild épen Debreczenbe fog érkezni, vele meg kell vizsgáltatni úgy a kollégium padlását, mint a régi épületet és javaslatot kell kérni tőle, hogy mit tegyenek. A kollégium udvarán nem volt jó ivó vízzel bírót kut, tehát addig is, míg jó ivó vizű kutat nem furathatnak, a kollégium költségén ivó vizet kell hordani a kollégiumba.²²

A szakvéleménnyel 1842-ben foglalkozott az egyházkerületi gyűlés. E szerint az oratórium padlása nem maradt abban az állapotban, mert már is beszakadással fenyeget. Ugyancsak Hild azt mondta a kollégium régi épületéről, hogy annak helyreállítására költeni már vétek volna. Teteje annyira rossz,

hogy a kémények mellett az eső beesik, ajánlja, hogy azt pléhvel tedjék be. Az egyházkerületi gyűlés határozata nagyon homályos, mert nem intézkedett a javítás vagy átalakítás, vagy újjáépítés mikéntjéről, hanem csak a gazdasági gyűlést biztatta meg, hogy intézkedjék, a nélkül, hogy részletes utasítást adna.²³ Hogy említett határozat alapján mit tettek a régi épülettel, nem állapítható meg, mindössze ugyancsak 1842. végén azt találjuk feljegyezve, hogy az oratórium padlásának megújítására nézve az egyházkerületi gyűlés tervet fogadott el, s elrendelte annak keresztülvitelét.²⁴ Ugy látszik, hogy a régi épületet folytonos toldozgatással, javítgatással tették időről-időre használhatóvá. A mellett bizonyít egy 1845. évi egyházkerületi határozat, mely konstatálván, hogy az ó iskolai épület folyósójának egy része roskadozó félben van, annyira, hogy már veszedelemmel fenyeget, elrendelte a folyósónak rögtön való kijavítását. Ugyanilyen veszedelmes állapotban volt a régi épületnek az „ó épület átjárása melletti két szobája“. Az egyházkerületi gyűlés ennek a megigazítását is elrendelte.²⁵ Majd felmerült az a terv, hogy a régi épületet a bentlakás korlátozásával helyezik egészen kasználható állapotba. Az egyházkerületi gyűlés azonban kimondta, hogy az ifjúságnak azt a vágyát és szeretetét, melylyel a bentlakás

²² U. o. 1842 évi 36 p.

²³ U. o. 1841 évi 175 p.

²⁴ U. o. 1845. évi 171 p.

²⁵ U. o. 1842 évi 286 p.

A debreceni református Kollégium adattára

azaz

a Kollégium története adattári alakban.

(Folytatás.)

XIV. kötet (1813—1822). A tisztujítás 1813 szept. 4-én ment végbe, contra scribává Szoboszlai Pap István, a következő tisztujításon pedig seniorrá választott. Feltűnő a megtisztelő megkülönböztetés, melyet nagy érdemei miatt, a tanárok sorozatában Budai Ezsaiás a címzésben kapott, a szokott „Reverendus és Doctissimus” jelző helyett egyedül ő van illetve „nagy sőt főtisztelte” (admodum reverendus, summum reverendus) címmel. Madarász Dobrossy János (perillustris” címmel) mint jogtanár először vett részt 1814 márc. 2-iki tisztujításnál. *Dictatoroknak* rendeltettek ki négyen, az esteli könyörgéshez, 2-ik éves deákok, nem jelenvén meg: két napra kenyértől fosztattak meg. Egy év múlva ugyanazon hibáért megidézett egy hétig tartozott azon tisztet teljesíteni, (1814). A dictator név 1805 óta fordul elő; minthogy a nagyterem gyér világu volt, csak a rendnagy előtt állott gyertya s pár vigil rostélyos lámpája fénylett, az ének szavait a kikiáltó (dictator) mondta ki előre hangosan; olvasni az éneket a sötét miatt nem lehetvén. Korán kellett kelni reggel 6 órakor (1814. Jan. 22.) a kikknek szobájában a gyertya nem égett, öt legénnyel leebb tétettek. A *cantus* órán meg nem jelenők idéztetnek (1814 óta), megintést szenvedtek. *Or nélkül*, (discincte) az iskolán kívül magán tanításon, leckén és udvaron megjelenni tilos volt, vagy leebb tétel, vagy apparitorság lón büntetése (1814). A templomot állandóan mulasztó elutasítással büntetett Énekes könyv nélkül templomba menő öttel

alább tétetett. Ritkán a declamatio mint büntetés még alkalmazásban volt 1816-ban. Varjas tanár é-vel való beszédét még mindig kedvtelve hangoztatta az ifjuság 1816-ban is; megjelent „Megtért embernek éneke” cím alatt 1775-ben a szöveg.

A deáki élet egyik képét tartja fenn azon korból a *legatioba utazás* módja. Az 1815. év nagyhe-
tében a Gyarmatra, Szeghalomra, Ladányba, Zsákára, Déva Ványára, és egyéb felé menő *legátusok* két szekeren utaztak, a csifi pusztán a vendéglőben délre megszálltak; ebédelték 10 garas áru tojást, megittak hét iteze ó bort két huszasost, és 4 itce új bort egy huszasost, számlájok volt 6 frt 30 kr. Több debreczeni civis is volt jelen átutazóban. A színházba menők 1821-ben a kórházi pénztárba 5 forint büntetés pénzt fizettek. A kávéházbajáró 24 órai börtönnel lakolt; a bálba menő togás deák szinte (1822). A *szoba főnök* (primus domus) ha be nem jelenté a szobabeliek kártyázását, öttel tétetett lejjebb (1822).

A collegium éjjel *deák örök* vigyázása alatt állt, 1817. Jul. 5-kéről fenmaradt adat szerint az örök így voltak elhelyezve a) a napkeleti oldalon két első vigil, b) a nap nyugati oldalon szinte két első vigil, tehát négyen virasztottak lámpással járva. Ezek költötték fel a másod örököt (posterior vigil) éjjélkor, s reggelig ezek örködtek.

A *majálisi* multság kezdetére első adat 1820-ban található a nem tógátusok körében. Kiss György 4-éves deák adta az első tanácsot, a miért megintetett. A nagyerdőn tartották a lakomát, a Frater, Dravecki stb. családokból vettek részt.

Az 1820-ik tanévben utolsó tszéki ülés volt szept. 9-én; a kövizsgák végeztével az őszi szünidő kezdetét vette, a *tanév bezárult*; november 1-ig szünidő volt.

felé fordul, elő kell mozdítani, de meg különösen a szegény tanulóknak kell vele segíteni.²⁶

Az ó épület még 1857-ben is ugyanazon állapotban volt. Siralmas kinézése lehetett már ekkor, mert az egyházkerületi gyűlés jegyzőkönyve is azt mondja, hogy nagyon elhagyott állapotban van, úgyhogy azt már nem lehet tovább is úgy hagyni. Szakértői véleményt kértek az épület jobb karba helyezéséről s már csak a javítás költsége is 6008 frtra rugott. A kollégium új épületének (déli oldalnak) a fedelét sem lehetett úgy hagyni. Pedig ennek az újítása ugyancsak szakértő véleménye szerint 16000 frtra kerülne. Az egyházkerületi gyűlés intézkedett a költség előteremtéséről olyan formán, hogy a husvétii legatioba menő ünnepi követek kérjenek a kollégium épületének jobb karba helyezésére segítséget. Az új épület fedelének újítását is komolyan tervezte az egyházkerületi gyűlés, s az építési tervnek egy év alatt való elkészítését rendelte el.²⁷ A kollégium pénzügyi viszonyai azonban a következő évben rosszul állottak, ugyannyira, hogy az egyházkerületi gyűléshez érkezett jelentés szerint a hátralékok már 10000 frtra emelkedtek. Az egyházkerületi gyűlés felszólította az egyházmegyét, hogy a hátrányok befizetése iránt intézkedjenek, a kik pedig fizetni nem akarnak, azokat a kollégium ügy-

véde perelje be.²⁸ Ugyanakkor szó volt a kollégium fedelének újjaalakításáról. Maradandó alkotásra törekedtek, ezért kimondták elvileg, hogy az új épület fedele (déli oldal) mindenesetre éreből készitendő. Első sorban Debrecen várost és a debreceni ref. egyházhoz fordultak segítségért. Megbízták a püspököt, hogy Debrecen város és a debreceni egyházat ő kérje fel segélynyújtásra. A tehetősebb pátrónusokat és egyházakat pedig az esperesekre bízták és segéd kurátorokra, hogy ezek szólítsák fel adakozásra. Ezzel a lendületes és jellemző mondattal végződik a jegyzőkönyvi határozat: „E főiskola, mely egykor, mint homlokirata hirdeti, a magyarországi helvétiai vallástételt tartó eklezsiák és jöltevők adakozásából építettett tel, most fedelére nézve is ugyanezen nemes forrásból nyerendő segedelem által minél előbb megújittathassék.”²⁹ Az ó épület pala fedele 1862-ben 26446 frt költséggel létrejött. A főiskola épülete többi oldalainak építéséről a debreceni ref. főgymnasium 1894—95. évi értesítője részletesen beszámol (374. lap).

A debreceni ref. főiskola s a benne levő intézmények legyenek továbbra is a tisztántuli ref. egyházak osztatlan szeretetének tárgyai!

Dr. Barcsa János.

²⁶ U. o. 1845 évi 213 p.

²⁷ U. o. 1857. évi 45. p.

²⁸ U. o. 1858. évi 45. p.

²⁹ U. o. 1858. évi 59. p.

XV. és XVI. kötet (1822—1826—1832). A színházba járás először jő elő 1822-ben; 12 órai börtön büntetéssel. Az ének vers diktálók (dictator) mulasztásai számos esetben büntetvék 1829-ig rendszeren egyheti diktator tiszt viseléssel.

Az énekkar tanítója és vezetője (Cantus praeses) többszörös intéseinek nem engedelmességek a gyakorlati órákat elmulasztók (1821—1829) hét napi opparitorsággal, s a vezető megkérésével bünhődtek: az állandóan hanyagok pedig tizzel hátrább vettetéssel. Az 1824 (szept. 1.) tisztújításon, melyen Szél Sámuel vetési fi (Szatmár) lón senior, volt először jelen Kerekes Ferencz a növény, ásvány, és vegytan tanára. A physical muzeum pitvara (atrium) 1826 említették. *Erőművelési játék szín* (ludus gymnasticus) először tartatott vándor akrobaták által a Fehérlő vendéglő udvarán 1823-ban (augusztus), kiváncsian többen mentek a látványra a deákok közül, polgári ruhába öltözve, az idezettek egy ünnepi jótétemény veszítésre, vagy öt forint váltásdíjra ítéltettek, ez utóbbi fizetést többen választották. Néha előfordul a közönségesen úgy nevezett „falopás” p. o. 1824-ben így: a város utcáján fekvő fát (liquum) a kollégiumba behozók, s azt saját szükségletekre felfűtök öten, 24 órai börtönre büntetettek és boesánat kérésre. — Debrecenben Böszörményi Pál főbíró (1822—1825) idejében épült a nagy erdei fürdő ház, mivel oda (balneum recens extructum) lakinázás végett mentek néhány nem tógás deákok megintésben részesültek (1825).

Itt tartatott egy *hires bál* (1830. Julius 25), melyen Debrecen válogatot népe volt jelen, a katonaság, Lichtenstein herceg, graf Schneck ezredes és társai, báró Szepessine, tanácsosok, ügyvédek, Dobrosi jogtanár stb. a katonai zenekar (trombitások) játszott. Az úri jogtanulók, bölesészek sőt tógás deákok is 12-en vettek részt. A bál éjfél utáni szünóraig szépen folyt, a vacsora alatt, börtöl is hevülve, tisztékkel, zenészekkel kikötve néhány deák illetlen kihágást követett el, poharak hajigálásával elegyesen. Rendkívüli iskolai szék tárgyalta e kihágást Rakovszki Dániel collegium gondnoka előlülése alatt; a városi hatóság által eszközölt tanu kihallgatások iratai is felolvastattak. A verekedés két kezdőjét kiesapták az iskolából. A két kiváló szereplő Patai és Borbély szüleikhez visszaküldettek, úgy szinte két más deák társuk. Érdekes szóváltást tartott fenn a tanárkari könyve, mikor Dobrosi tanár a bál idején megszólította a hetvenkedő Patai András biennis tanulót (madaiffi, 18 éves) hogy nekik nincs helyük a bálban, felelte „szabad a magyar nemesnek”. Akkor a 3-ad éves deákok (bölesészek és jogászok) száma 107 volt. A katonaság és polgárság közt sokszor fordult elő más körben is ellentétesség, mind e mai napig. A bálba (domus saltatoria) menő 11 nem tógás megintésben részesült (1828); a tógás deákok pedig mintegy 12-en 24 órai börtönnel és egy ünnepi jótétemény veszítéssel lakoltak (1830); de már két év múlva, csak egy ünnepi jótétemény veszítésre szavatolt tanulók. A színházba járók (1826-ig) a betegeket kasszájába öt forintot fizettek; később ugyanazt a könyvtár részére szabták ki. Kivételesen, mintegy választásképen előfordul, a bot büntetés (1830-ban), midőn egy tanuló 6-ik izbéli lecke mulasztásért a kiesapás helyett, tekintetbe vétetvén éretlen ifjú kora, 12 bot ütéssel lett büntetve.

A főiskolai tisztújítás nyári féléve 1831 február 26-iki restaurációval kezdődött, a mikor *Csécsei Imre* (hegyköz-szent-miklósi fi, Bihar) seniorrá, *Melegh* Dániel óvárii fi (Szatmár) rendnaggyá választatott.

Balogh Ferencs
hittanár.

(Folyt. köv.)

TANÜGY.

Az új érettségi vizsgálati szabályzat.*

(1905. dec. hó 1-én 105,500 sz. a. kelt rend.)

Érettségi vizsgálatot minden nyolcz osztályú nyilvános középiskolai tanári testület tart. (1883: XXX. t. cz. 23. §)

Az érettségi vizsgálaton előforduló szaktárgyaknak nyolczadik osztálybeli tanárai az intézeti igazgatóval együtt, a tankerületi főigazgatónak vagy helyettesének elnöklété alatt vizsgáló bizottságot alkotnak.

A felekezeti intézetek vizsgáló bizottságának elnöke az illetékes főhatóság által kirendelt férfiú, tagjai pedig az illető tanárokon kívül, a vallás és közoktatásügyi miniszter által a törvény 23. és 24-ik §-aiban megszabott jogkörrel kiküldött kormányképviselő, valamint a törvény 23 §-a által megengedett bizottsági tagok is, kiknek száma azonban kettőnél több nem lehet.

E vizsgálóbizottság intézi az egész vizsgálatot. Tagjai a felekezeti intézetekhez kiküldött kormányképviselő kivételével, aláírják a bizonyítványokat, valamint a vizsgálatnak feltejesztendő egyéb ügyiratait, melyek közül a jegyzőkönyvet a kormányképviselő is aláírja.

Az érettségi vizsgálat két részből áll, ugymint:

- írásbeli,
- szóbeli vizsgálatból.

Sem az írásbeli, sem a szóbeli vizsgálatnak egy tárgyából sem menthető fel senki.

Az írásbeli vizsgálaton három dolgozat készítenendő.

A) *Gimnáziumban:*

a) Értekezés magyar nyelven a magyar irodalom köréből.

E dolgozatnak az a célja, hogy a tanulónak helyes gondolkodása és gondolatainak írásban való szabatos kifejezése kitűnjék.

Nem magyar anyanyelvű gimnáziumban az iskola anyanyelvén is készítenendő írásbeli dolgozat.

b) Fordítás latinból magyarra.

A fordítás adott prózaí szöveg terjedelme legalább 30 nyomtatott sor. Ha a szöveg költőből vétetűek, legalább 25 nyomtatott sorra terjedjen.

c) Az algebra és geometria köréből vett két feladat megfejtése, melyekből a tanulónak a számolásban való biztossága is kiderüljön.

* Közöljük az új érettségi szabályzatot, mely mind alakjáról, mind tartalmára nézve a legnagyobb feltűnést van hivatva keltetni és kérjük az illetékes szakférjak és szüleközönség hozzájárulását.
Szerk.

B) *Reáliskolában* :

a) Magyar nyelvi dolgozat, mint a gimnáziumban.

Nem magyar tannyelvű reáliskolában az intézet tannyelvén is készíthető írásbeli dolgozat.

b) A német nyelv és irodalom tananyagának köréből vett szabad német dolgozat vagy fordítás magyarból németre. A két feladvány közül a tanuló szabadon választ.

c) Egy-egy algebrai és geometriai feladat megfejtése, mint a gimnáziumban tekintettel a reáliskolai tantervre.

Az írásbeli dolgozatok tételeit a szaktanárok hozzák javaslatba az igazgató tudtával, és pedig a nyelvekből hármat-hármat, a matematikából hatot.

Az igazgató a javaslatba hozott tételeket tárgyaként külön lepecsételt borítékban és a vizsgálatra jelentkezők névsorával együtt május hó 1-ig a tankerületi főigazgatóhoz (felekezeti intézetekben a főhatóság által kirendelt vizsgálati bizottsági elnökhöz) felterjeszti, ki a nyelvekből egy-egy, a matematikából pedig két feladványt választ ki. A főigazgató nincs kötve a javaslatba hozott tételekhez, szabadságában áll azokon módosítani, avagy egészen újakat kitzüni. A főigazgató a kiválasztott tételeket tárgyaként külön, lepecsételt borítékban május hó 10-ig az igazgatónak visszaküldi; egyszersmind a szóbeli vizsgálatokidejét is kitzüzi.

A vizsgáló bizottság elnöke és tagjai fegyelmi eljárás terhe alatt kötelesek az írásbeli feladványra kitzüztött tételeket titokban tartani.

Az írásbeli vizsgálat három egymásután következő napon tartatik. Minden dolgozatra megszakítás nélkül öt órai idő engedtetik, melynek elteltével dolgozatát mindenki beadni tartozik, még ha befejezetlen volna is. Szövegdiktálás esetén, az erre fordított idő nem számít.

Az írásbeli vizsgálaton szótár és logaritmus-táblák használata meg van engedve. Más segédeszközt használni nem szabad.

Azon tanuló, kinek minden írásbeli dolgozata legalább is elégséges osztályzatu: szóbelire bocsátatik. Akinek egy dolgozata elégtelen, szóbeli vizsgálatra bocsátandó ugyan, de ebből a tárgyból a szóbeli vizsgálaton behatóbban vizsgálandó. Akinek két dolgozata elégtelen, az a törvény 26. §-a szerint megbukottnak tekintendő s szóbeli vizsgálatra nem bocsátható.

A szóbeli vizsgálatra nem bocsátott tanuló az egész vizsgálatot csak egy év múlva ismételhetheti. (L. a törvény 27. §-át.)

Aki júniusban vagy szeptemberben utasított vissza egy évre, a következő év június havában, aki pedig decemberben utasított vissza, egy évre a következő év szeptemberében ismételhetheti vizsgálatát.

A szóbeli vizsgálat időtartama akként állapítandó meg, hogy minden napra 8 vagy 9 óra jusson a vizsgálatra, mely idő alatt legfeljebb 8 illetőleg 9 tanuló vizsgálható meg.

Szóbeli vizsgálatra a tanuló semmiféle könyvet vagy segédeszközt sem hozhat magával.

A szóbeli vizsgálat tárgyai :

A) *Gimnáziumban.*

1. Magyar nyelv és irodalom.

A magyar irodalomnak és fejlődésének a tan-

terv olvasmányai alapján való ismerete, s tájékozottság az esztetikai alapfogalmak körül. A magyar nyelv rendszerének ismerete.

2. Latin nyelv és irodalom.

A latin nyelvnek oly fokú tudása, hogy a tanuló valamely iskolai auktornak nem olvasott részletét megértse és lefordítsa; továbbá a tantervi olvasmányokon alapuló tájékozottság a római nép állami társadalmi és művelődési viszonyaiban.

3. Magyarország története.

A magyar történetnek ismerete, különös tekintettel az egyetemes történet megfelelő kapcsolataira és a földrajzra.

4. Matematika.

A tantervben megszabott matematikai anyag részeinek összefüggő ismerete.

Nem magyar tannyelvű gimnáziumban e tárgyakhoz még az intézet tannyelve és e nyelv irodalma járul.

B) *Reáliskolában* :

1. Magyar nyelv és irodalom.

A magyar irodalomnak és fejlődésének a tanterv olvasmányai alapján való ismerete, s tájékozottság az esztetikai alapfogalmak körül. A magyar nyelv rendszerének ismerete.

2. Német nyelv és irodalom.

Az újabbkori német irodalom ismerete a tanterv olvasmányai alapján.

3. Magyarország története.

A magyar nemzet történetének ismerete, különös tekintettel az egyetemes történet megfelelő kapcsolataira és a földrajzra.

4. Matematika.

A tantervben megszabott matematikai anyag részeinek összefüggő ismerete.

5. Fizika.

A természettan körébe tartozó tüneményeknek és azok törvényeinek ismerete.

Nem magyar tannyelvű reáliskolában e tárgyakhoz még az intézet tannyelve és e nyelv irodalma járul. A gimnáziumban a görögnyelvből és irodalomból, ugyszintén a görög nyelv helyett választható tárgyakból érettségi vizsgálatnak nincs helye. Azonban oly reáliskolai tanulók, akik az 1883. évi XXX. t.-c. 26. §: 2 ik bekezdése értelmében nemcsak az egyetem jogi és orvosi karaira, hanem az egyetem bármely karára akarják a jogosítást megszerezni, ugyszintén azon gimnáziumi tanulók, akik a gimnáziumi tanfolyam alatt a görög-pótló tárgyakat tanulták, azonban a tudomány-egyetemek és egyéb főiskolák hittudományi karára, vagy azok nyelvészeti, bölcészeti és történelmi szakosztályaira s a tanárképző intézet ugyanezen szakosztályára akarnak lépni (1890. évi XXX. t.-c. 5. §: a görög nyelvből és irodalomból tartoznak kiegészítő szóbeli érettségi vizsgálatot tenni (L. 37. §) és pedig a következő követelmények szerint :

Görög nyelv és irodalom.

A tantervben megszabott görög irodalmi művek valamely nem olvasott részének megértése és fordítása.

A szóbeli vizsgálaton a kérdések oly módon teendők fel, hogy az adott feleletekből megítélhető legyen, vajjon a tanuló a tananyag fontosabb részei felet öntudatosan rendelkezik-e? *Ennél fogva a vizsgálat keretéből kirekesztendők az aprólékos részletek, levi-*

külső adatok kevésbé fontos évszámok, ritkán előforduló tételek és szabályok. A magyar nyelvi vizsgálaton a főszó az irodalom közvetlen ismeretének a kipuhatólására helyezendő; az irodalmi mű legyen a vizsgálat középpontja, s ehhez a középponthoz fűződjenek: a mű esztétikai méltatása, az író egyéniségének jellemzése, a mű és az író irodalomtörténeti jelentőségének feltüntetése és a kinálkozó összefoglalások. A latin nyelvi vizsgálaton az író szövegének kell előtérben állania; a szöveg lefordításában (tehát megértésében elért önállóság legyen a puhatólás fő tárgya s ezen szöveghez kell kapcsolódnok ama kérdéseknek, melyek a római nép életében való általános tájékozottságot mutatják. A szöveg lefordításában való járatlanságot semmiképp sem ellensúlyozhatja az ó kori reáliáknak bármily teljes ismerete. Az olvasmányokra kell alapítani a német nyelvből való vizsgálatot is, a reáliskolai tanterv céljainak figyelembe vételével (beleértve beszédben való jártasságot is). A vizsgálat főleg német nyelven tartandó meg. — A történetből két kérdés adandó: egy oly kérdés, mely egy kisebb korszaknak e fokon megkövetelhető behatóbb ismeretét kutatja és egy összefoglaló áttekinthető kérdés, mely nagyobb korszakban, esetleg az egész nemzeti történetben való tájékozottság igazolására ad alkalmat (pl. intézmények fejlődése). Az egyik kérdés lehetőleg olyan is legyen, hogy a nemzeti történetnek az egyetemes történettel való kapcsolatai belevonhatók legyenek a vizsgálatba; a földrajzi vonatkozások mindig figyelembe veendőek. A matematikából két kérdés a adandó az algebrai és a geometria anyag köréből; mindkét kérdés akként teendő fel, hogy a matematikai gondolkodásban való jártasság kimutatására alkalmat adjon. A fizikai vizsgálaton is két kérdés adandó a tárgy különböző nagyobb részeiből; itt is az alaptalankban való jártasság, a természet törvényszerűségének megérkezése legyen a vizsgálat fő célja, de figyelembe veendő a fizikai törvények gyakorlati alkalmazása is. — A kérdések feladásával a vizsga általában véget ér, a kérdéseknek a teljes anyagot kimerítő sorozatát kell megadnia, lehetőleg a tanárnak utbaigazítása és támogatása nélkül, a minnek érettségi vizsgákon már nem lehet helye. Legfeljebb közbevető kisebb kérdések tehetők, melyeknek célja megállapítani, vajjon a jelölt a tétel minden fő részében jártas-e, s ismeretei eléggé mélyen gyökereznek-e? Fontos a kérdezés alkalmával a tanár nyugalma; a tanulónak időt kell engedni némi elmélkedő gondolkodásra és ismereteinek értelmes, összefüggő előadásra. — A kérdések írásba foglalása oly értelemben, hogy a tanulók ugynevezett tételeket huzzanak — tilos; ellenben ajánlatos, hogy a szaktanár a maga és a bizottság használatára minden évben állítsa egybe a kérdéseknek a teljes anyagot kimerítő sorozatát, melyből ő maga, esetleg a bizottság elnöke választhatja meg a kérdéseket, anélkül azonban, hogy e sorozattól való eltérésének helye ne lehessen. Általában arra kell törekedni, hogy a vizsgálat menetében a kellő közvetlenség érvényesüljön és minden merevség kizárassék.

Az érettségi bizonyítvány minden intézetben magyar nyelven állíttatik ki. Ebbe fölveendő a tanuló neve, vallása, születési helye és ideje egész középiskolai tanfolyamának helye és ideje (osztályösszevonás esetén a miniszter engedély kelte és száma) az egyes tantárgyak érdemjegyei és érettségének általános fokozata, (L. a mellékletet.)

Aki javító vagy ismétlő érettségi vizsgálatra utasítottatik, annak bizonyítványában az újvizsgálat ideje és helye kiteendő.

Az érettségi bizonyítványt, valamint annak a törvényben (22. §.) megengedett fordítását mindig azon intézet állítja ki, melynél a tanuló a vizsgálatot letette.

A fordítás az eredeti magyar nyelvű bizonyítványhoz hozzáfűzendő és az összekötő zsinag az intézet pecsétjével lepecsételendő.

Javító vizsgálat esetén annak eredménye az eredeti bizonyítványára irandó s a vizsgáló bizottság elnöke által aláírandó. Ha a javító vizsgálat nem abban az intézetben történt (L. 5. §.), melyben a tanuló javító vizsgálatra utasítottatik, az eredményről az érettségi vizsgálati anyakönyv kiigazítása végett az illető tanintézet igazgatósága értesítendő.

IRODALOM.

Értesítés és szives kérelem.

Ant. Ielkész, s. Ielkész és hittanhallgató urakat, valamint általában a bibliai tudományok iránt érdeklődő közönséget ez uton tájékoztatom, hogy „A Jehova szenvedő de dicsőséggel megkoronázott szolgája” című 5 nyomtatott ivre (80 l.) terjedő bibliai theologiai tanulmányom néhány nap mulva a tiszántuli ev. ref. egyházkerület bizománya: *Hegedűs és Sándor* (László A. és Tsa.) kiadásában megjelenik. A kis mű tárgya Ézs. 52, 12—53, 12 szakaszának, az ószövetségi kristologia eme legértékesebb gyöngy szemének részletes fejtegetése.

A belső érték felett ítéletet majd a pártatlan kritika mond, de a tartalom külön berendezéséről szólni, a tájékoztatás szempontjából, e helyén nekem is kötelességem.

Egy subjektív vonatkozású előszó után a kérdéses szakasz szerzettetési idejéről, írójáról, ennek próféta hivatásáról és szerepéről értekezem, hogy a tüzetes megértéshez szükséges emez alapkérdések tisztázása után adhassam első sorban a szövegszerű fordítást, majd az erre vonatkozó magyarázatot. Ez utóbbi cikk keretében arra is törekedtem, hogy esély erőmből képest felmutassam egy a zsidó rabbinusi, mint a keresztyén theol. irodalomnak a történelem folyamán támadt és e bibliai részre vonatkozó hullámzásait, hogy így az olvasó áttekinthetőleg szemlélhesse, miként izzott és alakult e profetia jelentősége a különböző koru és jellemű felfogások kritikai kohójában. Itt adom a tételről tételre folyó tartalmi fejtegetést is.

Mivel pedig e taglalást nem csak tárgyi, hanem nyelvi és általában szorosabb értelemben vett exegetikai alapon is megkísérlettem; más oldalról pedig számoltam a kifejtett gondolatok gyakorlati érvényesítésének, lehetőségével is: e gondolatok kifejtésénél a retorikai előadás hangját és folyékony-ságát iparkodtam megközelíteni, míg a nyelvi és kritikai kérdéseket lehetőleg jegyzetek alakjában állítottam be a mű szerkezetébe. Végre az eredményképen megállapított tartalom összesítése zárja a magyarázatot.

Munkámat minden tekintetben kísérletnek tekintem. Tárgyára nézve magyar theol. irodalmunkban

első fecske, mert míg a külföldi szaktudósok versenyre kelve, avatott szellemi készültséggel e bibliai szakasz körül hatalmas irodalmat teremtettek, nálunk (legalább tudomásom szerint) Józsa Zsigmond volt nagyenyedi theol. prof. „*Babiloniai Ézsaiás (Deütero Jésajá) universalismusa.*“ (Kozsvárt 1888.) c. munkáján kívül, a mely egy más főkérdés keretében mindössze néhány lapon érinti, irodalmilag senki sem foglalkozott vele. Nálam is sokkal inkább a lelkesedés, mint talán az arravalóság volt a munkásság szülőanyja. Fiatal dilettáns kéznek az alkotása: vagy ha úgy tetszik: az első szárnylebbentés ez, melyhez a bátorságot egyik, (e téren nálunk első-rangu tudós) vizsgái censorom bizalmat keltő ítélete, a sugalmat pedig egy a munka előszavában kifejezett lélektani indok magyarázza meg.

Szeretettel kérem az érdeklődőket, hogy vállalatomban támogatni sziveskedjenek. Legyen főindítókuk a tárgy iránt való vonzalmuk, ezzel tüzetes megismerkedésük; mert bizony igaza van a többek között Luther szép nyilatkozatának: „... az ó-testamentom összes irataiban nincsen világosabb szöveg vagy jövendölés a Kr. szenvedésére és feltámasztására vonatkozólag, mint ebben a fejezetben. Azért méltó, hogy minden keresztyén jól ismerje, sőt könyv nélkül is tudja, hogy hitünket erősítse és védelmezze...“

Az árat olyan famentes papíron, mint a milyenre a „Papi Lexikon“ III-ik kötete is nyomtatott: 1 kor 60 fill.-ben szabhatom meg. A kik próbálták, ismerik, hogy egy ilyen irányu munkának előállítására mi nyomdai berendezésünk mellett igen sok kiviteli nehézséggel és éppen ezért tetemes kiadással is jár.

Az esetleges megrendelések egy levelező lapon (kérem a lakóhely és postahivatal pontos megnevezését) címemre küldendők, melyeknek ellenében a munkát *viteldíjmentesen* megküldöm és árára csak annak vétele után reflektálok.

Berkesz, (u. p. Demecser) Szabolesm.

Szolgatársi szeretettel:

Hajdu Péter

s. lelkész.

Előfizetési felhívás. A közel multban az a hír szárnyalt a világsajtón át, hogy egy ausztráliai, angol, keresztyén püspök a Szt. Irásból és ész okokból gyűjtött érvek alapján azt hirdeti és bizonyítja, miszerint Jézus Krisztus a mai korban vissza fog térni. Jóllehet az angolok részéről megszoktuk a rajongásszülte képzeteket: mindazáltal a Krisztus visszajövele, melyre a keresztyén világ csaknem 2000 év óta vár, vagy legalább várnia kellene, oly nagyfontosságú kérdés, hogy érdemes vele minden — hívő vagy hitetlen — keresztyénnek foglalkozni. Azért időszerűnek látom a Krisztus isteni voltát s az ember jövő életével szorosban egybefüggő, de a modern kor által az érzéki hullámaiba temetett kérdést, — fölszínre hozni s bele gyarló tehetségemhez mérten új életet önteni.

E célból „*Krisztus visszajövele*“ címen egy munkát szándékozom kiadni, mely ugyancsak bibliai és lélektani bizonyítékok felhasználásával azt igyekszik kimutatni, hogy a hit és józan okosság szerint várható-e és milyen alakban a Krisztus visszatérése. A mű kiváltképen a Krisztus istenségében kételkedők, s a tudás fényétől elvakult hitetlenek meggyőzésére szolgál segédeszközül.

Három főrészben tíz fejezetre oszlik s 12—14 nyomtatott ivre terjed.

A munka előfizetési ára füzve 3 kor., csinos kötésben 3:80 kor. (Bolti ára 4, illetve 4:80 kor., leend.) Az előfizetőknek 1906. január hó végén — az előfizetési díj beküldése esetén bérmentve, a nélkül utóvéttel — küldetik szét.

Ez alkalommal megrendelhető ugyan csak kedvezményes áron „*János evangéliumának magyarázata*“ c. angolból átdolgozott munkám mindkét kötete 3—3 koronáért. (Bolti ára 4—4 kor.) E könyv alkalmas bevezetés a kiadandó műhöz.

Az érdeklődők sziveskedjenek a megrendelést alulirt szerzőnél január hó végéig eszközölni.

Diósviszló (postahely) Baranya m. 1905. dec. hó.

Lukácsy Imre

ref. lelkész.

KÜLFÖLD.

Német egyházi szemle.

(Folytatás és vége.)

Hauck a belmissiót úgy határozta meg, mint a hívő község összeségnek a szolgálatát minden rendű szükölködőknél az erkölcsi cél tekintetbevételével. A gyakran hangsúlyozott mondás „az egyház meg tudja oldani a socialis kérdést“ olesó jelszó minden érték nélkül. A protestánsok és a katolikusok közötti főkülönbséget az egyház tekintélyének föltétlen elismerésében találja az egyik oldalon, míg mi a biblia tekintélyéhez ragaszkodunk, de többé nem a 16. és 17. század értelmében.

Szept. 27-én négy specialis értekezlet folyt le. Az első Dr. Lucius jogtanácsos (Mainz) értekezett ezen tárgyról: „*Az eskü szükséges volta a jelenben.*“ A második specialis értekezlet a község szervezésével foglalkozott. Az előadó Cordes (Hamburg) volt s ezen a címen értekezett: „*A község szervezése és a belmissió.*“ Érdekes fölemlíteni itt az értekezésből a következő pontokat: Az istentisztelet reformálandó úgy hogy az az egyház különböző rétegeinek a lelki szükségletét kielégíthesse. Különösen gondot kell fordítani a testvéri szeretet ápolására s e végből a nagyobb egyházakban az egyforma tagokat szövetkezetekben egyesíteni. A diakonus intézmény okvetlen föntartandó. A nagyobb egyházakban a lelki gondozáshoz megkivántató a családi könyv készítése. A körülményekhez képest létesíteni lehetne az egyház számára községházát, a mint van ez a politikai hatóságnál, Ez a községháza gyakran egy fedél alatt lehetne a templommal. Az érdekes vitatkozásban résztvevők közül ki kell emelni Bunke lelkészt (Berlin). A vitatkozás eredménye képen az igazság demborodott ki, hogy a belmissió sikere nem bizonyos merev szabályok keresztül vitelétől, hanem az illető lelkész egyéniségétől függ. A harmadik specialis értekezlet tárgya: „*A nők megnyerése a belmissió számára,*“ a negyediké „*A vasárnapi munka szünöt.*“

Ezen nap estéjén nyilvános gyűlést tartottak Treplin birodalmi törvényszéki elnök vezetése alatt a midőn is először Josephson beszélt „*A belmissiónak az iszákosság ellen való küzdelmé*“-ről. Három kért intéz a hallgatóságához: 1. Ne akadályozd és ne

nevesd ki azon törekvéseket, a melyek e nemes küzdelmet elősegítik, hanem pártold, a mennyire tudod. 2. Óvd a gyermekeket az alkoholtól, 3. Komolyan törekedj arra, hogy időnként vagy egészen az alkohol élvezetétől lemond. A második értekezést Stoecker tartotta „A belmissiónak a fajtalanság ellen való küzdelméről.” Megdöbbenően rajzolta Stoecker azokat a pusztításokat, a melyeket a fajtalanság a legszélesebb körben úgy lelkileg, mint testileg véghez visz s vázolta a belmissió küzdelmét ezen a téren. A belmissió igyekszik e tekintetben a törvényadásra hatni s az áldozatot pártfogásába venni. Az eredmény mind a két téren figyelemre méltó. Végül szept. 28-án az utolsó gyűlésen Dr. Lemme (Heidelberg) értekezett a következő rendkívüli fontos tárgyról: „A birtokos és képzett osztály felelőssége a nép erkölcsi és vallási életéért.” Kár hogy ezen értekezést térszűke miatt részletesebben nem lehet ismertetni. Annyit azonban meg kell említeni, hogy Lemme a nép erkölcsi süllyedésének okát főleg a konstitutionalismusban és a naturalismusban leli.

Lemme értekezése s az arra következő vitakozás után a gyűlés berekesztetett. A legközelebbi belmissiói értekezlet 1907 lesz Kölnben vagy Essenben.

* * *

Az „Evangyeliumi Szövetség” évi közgyűlését f. év október 8 s következő napjain tartotta Hamburgban. A első nap nagy részét az elnökség gyűlésezése foglalta le. Este nyilvános nagy gyűlés volt a melyen 3000 ember jelent meg. Az első értekezést Meyer superintendens tartotta ezen címmel: *A protestantismus helyzete a német birodalomban.* Meyer értekezésében igen helyesen reá mutatott azon viszályhelyzetre, melyszerint a protestánsok széthúzása következtében minden téren a centrum, a katolikus párt uralja a helyzetet. A második értekezésben Richter lelkész azon viszonyt fejtegette, mely a világkereskedés és a világmissió között van. Az evangyelium áldozatkészség, a mely évenként 68 milliót fordít, nagy hatalom. Fájdalom a nagy töke egy Amerikában, mint Angolországban, valamint Hamburgban is az utóbbi időben kevés érdeklődést mutat a missió iránt. Az utolsó szónok Denkinger volt, aki a Genfi Evangyeliumi Társaságnak Franciaországban kifejtett munkásságáról beszélt.

A következő nap választmányi gyűlés volt, a melyen az évi tudósítást terjesztették elő. A szövetségnek jelenleg 300 000 tagja van. Majd Mayer jelentést tett az ausztriai evangyeliumi mozgalom jelenlegi állásáról. 1899-óta 100 káplánt küldtek Ausztriába. Csehországban 1898-ban, 23 evangyelikus templom 28 lelkész és káplán volt; ma 56 templom 11 imaház s több mint 60 lelkész. Stájerországban 1898-ban 6 lelkész és 2 káplán, ma 12 lelkész s ugyanannyi káplán működik. A vallási kérdés széles körben foglalkoztatja az embereket; a protestantismus és a protestáns lelkészek tisztelete nagy mértékben emelkedett. A katolikus egyház is másképpen viselkedik most a klérust nagyobb fegyelemben tartja. Mindez kétségtelen hatása az evangyeliumi mozgalomnak — 11 órakor a Mihály templomban ünnepi istentisztelet volt, melyet Lahusen berlini lelkész tartott.

A szövetség tagjainak a gyűlésen délután Wolf főszerkesztő (Strassburg) vázolta a protestantismus elyzetét Elzász—Lotharingiában. A protestáns la-

kosság körében a germanizálás nagy munkája teljesen befejeződött, míg a katolikusok között, a kik évekig Franciaországhoz szitottak, a dolog nehezebben ment. Ma már e tekintetben is változás állott elő, mióta a császár a pápaság felé közeledett. A klerus természetesen mindent elkövet az ultramontán érdekek ápolására. — A következő értekező Bayer a protestánsok helyzetéről beszélt a lengyelek között. A lengyelek ellen való küzdelem egyszersmind Róma ellen való küzdelem. A németiség és a protestantismus a keleti részeken állandó vissza fejlődésben van, míg a lengyeliség és az ultramontanismus erősen fejlődik.

Október 10 én este folyt le a második nyilvános gyűlés, Heydt lelkész a berlini ultramontán propagandáról, Dr. Selle az evangyeliumi iskola jelentőségéről Ausztriában, Fikenscher pedig ezen témáról beszélt: „Minő feladata van az Evangyeliumi Szövetségnek a protestantismus helyzetét illetőleg.”

Az egész gyűlés fénypontját, képezte az ugynevezett diszgyűlés, a melyet a szövetség elnöke gróf Wintzingerode nyitott meg. A főértekezést Dr. Nippold jénai tanár tartotta. Értekezésének a címe ez volt: *A protestantismus nemzetközi viszonya.* Ezen remek értekezés méltán megérdemlő, hogy tartalmát kivonatossan a következőkben ismertessük: A 19-ik században a pápai kuria egyik országot a másik után isolált el s hódította meg, a nélkül, hogy bárhol is figyeltek volna reá. Így Hollandiában az ultraprotestantismus cégére alatt valóságos jezsuita had uralkodott, a nélkül, hogy észrevették volna keletkezését, bizonyították arra nézve, hogy kevés érdeklődést tanusítunk saját hitrokonaink sorsa iránt. Így a legderekabb protestáns néptörzseket fojtanak meg a nélkül, hogy egy kéz is megmozdulna értök, amint ez például a burháboruban Angolország által történt a mely pedig gyakran volt az elnyomott protestánsok védelmezője. Eppen ilyen Oroszországnak a maga tartása az evangyelikusokkal szemben s mégis ennek dacára a legbarátságosabb viszony áll fent Porosz és Oroszország között, a legközelebbi nemzedék ezen kívül még jobban meg fogja ismerni a lengyel veszedelmet. Az elrejtett aknák gyújtó zsinórja a Vatikánban van. És mégis a német diplomacia az angol és oroszsal egyetemben igyekszik a pápai politika végső céljait lehetőleg elősegíteni. A német diplomácia a német evangyelikus lelkészeknek a szövetséges Ausztriából való kiutasításánál is esőtörtököt mondott, míg Bismark gróf Kálnoki római katolikus célt szolgáló közbenjárására azonnal intézkedett s hivatkozott arra, hogy a szövetségi viszony ilyen esetekben bizonyos tekinteteket követel. A kiutasított lelkészjelöltek azonban eddig ilyen pártfogásban nem részesültek. *Magyarországon református magyarok nyomják el a lutheránus szászok régi jogait s ez által a közös evangyelikus egyházat legjobb erőitől fosztják meg úgy, hogy a római klerus hatalma mellett mindnyájuknak csak a beneficium Polyphemi fog maradni. Inkább gróf Mayláth politikáját, a ki magát még mindig „erdelyi püspök”-nek nevezi, továbbá a trónörökös-sél s nevével szövetezett néppárt terveit kellene szorosabban szemügyre venni.** Rómának mindenütt megvannak a maga eszközei, a mint ezt, a Voce della

* Minő hazudozás! A magyar reformátusok elnyomják a szász lutheránusokat! . . . Ime szász testvéreink áskálódásának a gyümöles. Fájdalom az ilyen valótlanosságoknak megolyan kiváló tudós is felül, mint Nippold.

verita 1900. jul. 7-iki száma nyíltan be is vallja: „A szentszék, mint minden világtörténelmi mozgalomnál, ugy a jelenlegi keletázsiai drámánál is nagyobb szerepet játszik, mint sokan talán első pillanatra gondolnák.“ A pápaság ereje azonban mindeütt esőtörtököt mond, a hol valamely dynasztia vagy nép áldozataiért jutalmat követel, a mint ez a bourbonok és kárlisták példája fényesen bizonyítja. Minden háboru, a melynek kitörésénél a kuria szötte a fonalat, a gyámsága alatt álló népek leverésével végződött Ausztriára 1866-ban, Franciaországra nézve 1870-ben. A legkevésbé biztatjuk magunkat a pápai segítségre a lengyel krízis megoldásánál. A protestantizmus szétforgácsolt erőinek egyesítésére igen sokat tesz a Gusztáv Adolf egyesület. Az egyházi képződések között legelőször is Észak Amerika protestáns püspöki egyháza említendő meg, a mely önálló lett ugyan, de az anyaegyházzal szoros összeköttetést tart fenn. A lutheránusok részvétele az általános lutheranus konferencián lehetővé tette, hogy a mindenütt élő lutheránusok között bizonyos összekötő kapocs létesíthessék. Nagy Británnal különféle összeköttetések vannak és mégis az egyesítés kísérlete I. Frigyes és IV. Frigyes Vilmos alatt hajótörést szenvedett. A közös terület a pápaságtól mentes egyházak számára az ó. katolikus kongressus által létesült, a melyen az evangélikus egyházak kezdettől fogva résztvettek. Eppen ezen kongressus határozata által vetették fel azon kérdést, hogy miképen található volna fel oly mód, a melylyel minden rómatól ment katolikus egyház érvényesíthetné igényeit a pápasággal szemben. A további kérdés az volna, hogy ezen egyesülésnek alakot adjanak s így az evangélikus egyházak, a nélkül, hogy hitvallásukban veszélyeztetve lennének, tömörülhessenek.

A Nippold előadásával véget ért a gyűlés. Délután mintegy 600-an Friedrichruhéba utaztak, a hol a Bismark mauzoleum előtt Heiber birodalmi képviselő tartott beszédet.

* * *

A vasárnap megszentelő társulatok német svájci és délnémetországi barátai f. év október 23 és 24-én tartották Baselben egyetemes gyűléseket. Mindenekelőtt a svájci vasárnapi egyesületek központi bizottsága ülésezett, a melyen behatóan foglalkoztak a szövetség a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó törvény revisiójával. A bizottság abban állapodott meg, hogy a szövetségi tanácsnál kérni fogja a törvény aként való módosítását, hogy a munkásoknak ne csak az egész Vasárnap, hanem a Szombat délutánjuk is szabad legyen s így ekkor beszerezheték különféle szükségleteiket. Végül azt is elhatározták, hogy a jövő évben Milánóban fogják tartani a kongressust az ottani kiállítás alkalmával.

Este 1/27-kor kezdődött az első egyetemes gyűlés a Wettsteinhofban. Probst lelkész üdvözölte a jelenlevőket; számszerint 40-en jelentek meg részint Svájból, részint délnémetországból. Probst beszédének a tartalmát ezen latin mondás fejezi ki: Quid leges sine moribus? quid mores sine legibus? „Feladatunkat“ mondá a szónok nem egyházi szempontból fogjuk föl, mi nem akarunk lelkészi gyűlés lenni s önmagunknak predikálni, hanem inkább magunknak kívülről predikáltatni. A talaj, a melyen állunk keresztényen szocialis. De innen az előudvarból tekin-

tetünket a szentély felé irányítjuk.“ Schmutziger gyáros (Aarau) érdekes közléseket tett a városában levő mozgalomról a Vasárnap teljes megszentelését illetőleg. E tekintetben egy bizottság alakult a három vallás képviselőiből.

A következő napon az előttünk magyarok előtt oly rokonszenves Stockmeyer lelkész, a baseli theologiai alumenum felügyelője tartott értekezést ezen témáról: „A sajtó és a vasárnap“. Mint agitationalis eszközt a vasárnapi ügy érdekében a sajtót ajánlja s egyszersmind áttekintést ad a specifikus vasárnapi irodalomról. Jelenleg a vasárnap ügynek 11 organuma van: 3 Angliában, 1 Amerikában, 1 Belgiumban, 4 Franciaországban és 2 Svájcban. Egyszersmind ajánlja az értekező egy ilyen organum alapítását Németországra nézve. Az értekezést követő hosszabb eszmecsereben föl kell említenünk különösen Waldburger lelkész (Ragaz) felszólalását, aki abban a véleményben van, hogy a vasárnapi ügy előmozdításának egyik faktora lehetnek a nők is, a kiknek szokásukat, konyhájukat, toilettjüket a vasárnapi nyugalomra való tekintettel kellene beosztaniok. „Nekünk“ mondá Waldburger — meg kell mutatnunk a politikusoknak, hogy a nép szabad és nyugodt Vasárnapot akar.“

Végül Riggerbach Thurneysen értekezett a vasárnapi nyugalom jogáról vallási és erkölcsi szempontból. Az érdekes felolvasáshoz többen hozzá szölk, így Stöcklin aarai katolikus lelkész is, a ki igen szépen fejtegette a Vasárnap áldását. A következő évben Németországban tartják meg a kongressust.

Bizony mi magyar reformátusok e tekintetben is sokat tanulhatnánk külföldtől. Van ugyan vasárnapügyi bizottságunk, de én ennek a működéséről még egy szót sem hallottam.

Veress István.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A Debreceni Prot. Lap új nyomdája. Midőn Lapunk ez évi utolsó számát és a XXV. évfolyam tárgymutatóját postára adjuk, boldog ujesztendőt kívánunk a tisztelt olvasóknak és jelentjük, hogy a D. P. L. a tisztantuli ref. egyházi terület e régi kipróbált közlönye új eszterdövel nyomdát cserél és a Faragó György vezetése alatt álló Debreceni Prot. Lap nyomdávalalathoz költözik átál Nyomtató utca 9. sz. alá, a hol a lap szerkesztője is lakik. Itt lesz ezen-tul a kiadóhivatal is s ezzel mind a lap olvasóinak, mind a szerkesztőségnek egyik régi óhaj-tása teljesül. Midőn e körülményt a D. P. L. olvasóival tudatjuk és minden nemű közleményeiket Nyomtató utca 9 szám alá kérjük, bu-csut mondunk a derék Hoffmann és Kronovitz cég nyomdájának a hol a lapot csaknem tíz éve oly rendesen és kifogástalanul kiállították és szétküldöiték. Egyuttal pedig előfizetést hird-etünk a D. P. L. 1906. évi XXVI-dik évfolya-mára. Előfizetési díj: egész évre 12 k., félévre

6 k. negyedévre 3 k. Az előfizetési pénzek (és a hátralékok is) a lap kiadóhivatalához küldendők. Teljes tisztelettel Debrecen, 1905. dec. 30. *A. D. F. L., szerkesztősége és kiadó hivatala Debrecen Nyomtató-utca 9 sz.*

— **Főtiszteletű püspök ur beteg.** Az az, hogy hála Istennek jóformán csak beteg volt, mert valami régiebb kisebbszerű seb elmérgesedése folytán, lábát operálni kellett. A műtétet többször meg kellett ismételni s ma a magas koru illusztris beteg, ki a fájdalmas orvosi beavatkozást nagy lelkierővel viselte, tul van minden kellemetlenségen és a körülményekhez képest teljesen jól érzi magát. Az ujévi szokott tisztelgéseket ezuttal azonban nem fogadja s így ezuton kívánunk neki mielőbbi teljes gyógyulást s boldog ujesztendőt.

— **Presbiteri gyűlés.** A debreceni ev. ref. egyház presbiteriuma tegnap délelőtt az egyház tanácstermében ülést tartott, melyen egyházi részről Kiss Albert lelkészelnök, világi részről Simonffy Imre főgondnok elnökölt. Az ülés tárgysorozatán csupa érdektelen apróbb tárgyak szerepeltek, melyek közül mégis kiemelendő Jánosi Zoltán és dr. Ferenczy Gyulának a 2 év előtti presbiteri választás ellen beadott ismeretes felebezés. Ez a felebezés ugyanis felkerült az egyházkerületi bírósághoz, mely helyben hagyta ugyan a választást, de az ügyben hozott végzésben egyben elfogadja és magáévá teszi a felebezők azon helyes érvelését, hogy a politikai pártoskodástól az egyháztanácsnak távol kell tartania magát. Ezzel a döntéssel a felebezők az ügy lényegébe teljes elégtételt vívtak ki maguknak. Tárgyalt még az ülés néhány gazdasági és kérvényügyet, pénztári-jelentéseket. Továbbá tudomásul vette dr. Tóth Károly jogtanárnak az egyik főiskolai jogi tanszékre való meghívása alkalmából felterjesztett válasz és köszönő levelét s ezzel az ülés véget ért.

— **Tanítónőképesítő vizsgálatok.** Református egyházunk tanítónőképző intézetében e hó 19-én voltak a képesítő vizsgálatok, mert a püspök helyettes főjegyző ur 18-a helyett akkorra tűzte ki a vizsgálatok idejét. A vizsgálatra jelentkezett 5 jelölt. Ezek közül három pótvizsgálatot tett, 2 napig vallástani képesítő vizsgálatot (tavaly végeztek a kath. Svetics intézetben). A vizsgálatot, melyen mind az 5 jelölt oklevelet nyert, Sulyok István esperes és Kiss Albert vezették, mint az egyházkerület kiküldöttjei.

— **Megnyílnak az iskolák.** A kanyaró járvány miatt az elemi iskolák és óvodák hónapokon át be voltak zárva Debrecenben, kivéve a felsőbb leány iskola belüli két elemi iskolát, melyeknek Kiss Albert isk. széki elnök nem kézbesítette a polgármesteri rendeletet. A tanulók betegsége miatt azonban ez a két iskola is jóformán szünetelt. Hála Istennek azonban a kanyaró most már annyira megszűnt, hogy a tanítást újból megkezdhetik. Sárváry Gyula főorvos eziránt már meg is kereste a polgármestert, kérve intézkedjék, hogy az iskolákban január hó 2-án a tanítás újból megkezdődjék.

— **Konventi jegyzőkönyv.** Az ev. ref. egyetemes konvent Budapesten, folyó évi december hó 7 és 9 napjain (az 1905. novemberi konvent 19. jk-

száma és 23. jkszámának 2. pontja értelmében) tartott rendkívüli üléseinek jegyzőkönyve *Sass Béla* debreceni ev. ref. hittanszaki akadémiai tanár és egyetemes konventi jegyző szerkesztésében, Debrecen sz. kir. város könyvnyomda vállalatánál 2 iven 29 lapon, háromezer példányban megjelent s azoknak az egyházi hatóságoknak, amelyeknek sürgős szükségök volna rá addig is rendelkezésökre áll, míg az illetékes püspöki hivatalok útján megkaphatnák. Az idevonatkozó megkeresések Debrecenbe *Dávidházy Kálmán* könyvkötőhöz intézendők. (Füvészkert-utca 9. szám.)

— **Karácsony Debrecenben.** Asztaltársaságok, intézetek, nőegyletek karácsonyfákat állítanak az elhagyottak, az árvák és a növenedékek részére. A debreceni egyház árváinak, ispotálybeli szegényeinek nem jár ki ebből az örvendetes megemlékezésből. Mindazon által az idén többen rá gondoltak s szegényházak s a kórházak lakóira. Özv. Lengyel Imréné 30—30 koronát adott a ref. egyházi és ispotályi intézet szegényeinek karácsonyi kalácsra. A városi kórházba pedig Viski Sándor kórházi gondnok állított karácsony fát. Az ő fáradozásának köszönhetik a betegek, azt az egyszerűségében is szívreható ünnepélyt, melyben karácsony szombatján részük volt. Ezuttal ugyan a kezdet nehézségei miatt csak a betegek egyrészt t. i. a női betegeket s a gyermekeket ajándékozhatta meg a kórház, de a jelen voltak mindegyike — kik között pár előkelő uri család is megjelent. — részesült az örömben, a lelki vigasztalásban, melyet maga az ünnepély nyújtott. Megható volt a jelenet midőn az I. sz. teremben kivilágították a szépen felékesített karácsonyfát. A könnyebb betegek a karácsonyfa előtt foglaltak helyet, míg a nehéz betegek ágyaikba felülve énekeltek az alkalmi éneket „az Isten szent angyala”. Majd Erdei Károly hajdunánási segéd lelkész, ki a gondnokság felkeresésére szives készséggel tett eleget — mondott szívreható imát és utánna vallásos beszédet. Miért nem egy helybeli pap?

— **Dr. Kőrösi Kálmán gyásza.** Dr. Kőrösi Kálmánt nagy és sulyos gyász érte. Édes anyja özvegy Kőrösi Jánosné meghalt. A halálesetről a család a következő jelentést adta ki: A legmélyebb fájdalom érzetével tudatjuk a legjobb anya, nagyanya, testvér és rokonnak néhai özvegy Kőrösi Jánosné született Oláh Máriának, folyó évi december 28-án, délután fél három órakor, életének 60-ik évében, hesszas szenvedés után történt elhunytát. Kedves halottunk hült tetemeit december 30-án, szombaton délután három órakor, a Battyáni-utca 5. sz. alatti gyászos háztól, az ev. ref. egyház szertartása szerint tartandó ima után, a Kossuth-utcai sirkertben helyezték örök nyugalomra. Kelt Debrecenben, 1905. december 28-án. Gyermekei: Dr. Kőrösi Kálmán nejével Kőrösi Idával és Margit, Kálmán, Ida gyermekeik; Kőrösi Mariska férjével Dr. Nagy Kálmánnal és Loránd, Viola, Magda gyermekeik; Dr. Kőrösi János. Testvére: Oláh Eszter férjével Kőrösi Sándorral és gyermekeik, Sógornői: Özvegy Oláh Antalné szül. Tóth Rozália fiával, Özvegy Oláh Gyuláné szül. Mihalik Mária gyermekeivel. — Hálás kegyelet virasszon hamvai felett!

— **Halálozás.** Dr. Némethy Károly belügyministeri tanácsost sulyos csapás érte. Anyósa özv. Osterlamm Károlyné Budapesten meghalt. A megboldogultat tegnap temették el nagy részvét mellett.

— **Szaporodnak a legációk.** Az akadémiai igazgatóság a következő levelet vette: Egyházunk, az isteni kegyelemnek közöttünk való áldott munkássága folytán, immár negyedik diplomát is felépítette az Ur dicsőségére s e hó 10-én fel is szentelte azt. Ebből kifolyólag egyháztanácsunk határozata szerint hivatalos tisztelettel kérjük a Nagyt. és Tek. igazgatóságot hogy az 1906. évtől kezdve egyházunkba a három nagy ünnepre négy-négy legatust sziveskedék kibocsátani; részökre az egyház, pénztárából egyenkint százszáz kor. tiszteletdíj van megállapítva, Hódmezővásárhelyen, 1905. dec. 20. aláíratos szolgálai: *Papp Ferencz* elnöklelkész. *Juhász Mihály* főgondnok.

— **Felnőttek oktatása.** A fogyatkozást a templomnak s magának a társadalomnak kell pótolnia. Ez a magyarázata azoknak a szabad liceum-féle nyilvános tanfolyamoknak, melyek célja részint az iskolai ismeretek pótlása, részint a műveltség és kultúra népszerűsítése. Ilyen tanfolyamok eddig csak a nagyobb városokban rendezettek, újabban azonban a vidék is sorompóba lépett, így Mezőtur, hol Gergely Antal lelkész és Borsos István főgimn. tanár vezetése alatt két tanfolyamot rendszeresítettek, egyet a kezdők, egyet a művelt nagyközönség részére. Midőn a dicséretes törekvésről hírt adunk, csak sajnálhatjuk, hogy az e nembeli előadások Debrecenben a kath. főgimnázium *felolvasó estéinek* kivételével mind eddig elmaradtak.

— **Halálozás.** Néhai Szabó József debreceni nyug. tanító f. évi december hó 24-én, életének 69-ik évében, éjjeli 1 órakor, szívszélhűdés következtében történt váratlan elhunyt. A megboldogult hült tetemei f. évi december hó 26-án d. e. 10 órakor, a Csigekert 17. sz. a. háznál (a kefégyárral szemben) az ev. ref. egyház szertartása szerint tartot gyászima után, a Péterfia-utcai sirkertben adattak által a végső nyugalomnak. Aldás és béke poraira!

— **Iskolaépítés.** A nagykarolyi egyházmegyébe kebelezett Olcsva-apáti-i ev. ref. egyházközség tagjai egyházuk iránt érzett szeretetüknek s áldozatkész ségüknek szép jelét adták a most elmúlt karácsony szombatján tartott egyh. községi közgyűlésben. Új iskolára volt szüksége a nevezett egyháznak, amely megépítésére azonban nem vala alap más mint az áldozatkészesség. Ez termette meg pompás gyümölcsét mikor a lelkész buzdító beszédének elhangzása után csak a jelen voltak azonnal 1840 koronát adtak össze a második iskola építhetőségének megkezdésére. Örömmel regisztráljuk e hírt, mely fényes bizonyossága a mi népünk szívében élő munkás hitnek s áldozatra kész szeretetnek, Vajh minél többször emlékezhetnénk ilyen örvendetes eseményről meg!

— **Pap Gyula** a tizzaszalóki református egyház ifju lelkésze f. december hó 20-án, rövid szenvedés után szívszélhűdésben meghalt. Az elhunyt lelkész, mint a békési ref. főgymnasium vallásánára az 1903 évben választatott meg a tizzaszalóki egyház lelkészévé; s rövid 2 évi buzgó s sikeres lelkészi működése által az egyháztagok nagy szeretetét és ragaszkodását szerezte meg; mely szeretet a december 21-én véghezment temetés alkalmából nyilvánult általános részvételben is kifejezést nyert. Hiányos intézkedés folytán, megyebeli lelkésztársai nem értesülhetvén haláláról, csak szomszédos lelkésztársai jelenhettek meg temetésén. A templomban Jákó Balázs tiszaburai — a sírnál pedig Maklári Károly kun-

hegyesi lelkészek mondottak imát s beszédeket az elhunyt felett. Legyen áldott az ifju lelkész emlékezete!

— **A nagyon szomorú karácson.** Nagyon szomorúan köszöntött be a karácson *Filep István* fülesdi (Szatmári egyházmegye) évek óta ágyban fekvő lelkész házába; kinek családjára az Ur az ő busulásának haragját teljesen kiöntötte decz. 19-én reggel; midőn feltűnő szépségű ifju nejét 26 éves korában Széles Etelkát pár évig tartó betegség, Pesten 3 rendbeli operáció át szenvedése; s napokig tartó halál tusa után; elragadta a halál férje, gyermekei s öreg édes anyja karjai között. A még nem régen viruló ifju anya, a temérdek kiadás (többször került betegsége 2000 koronánál) gondos ápolás dacára se volt az orvosi *tudomány kontárkodása* által megmenthető, — sőt egyenesen a több rendbeli operáció fektette hideg sírjába — ezt minden laikus belátta. Tanulmányoztak csak rajta nagy hírű (!) orvosai de nem gyógyították. A kórházban divatozó lelkiismeretlen kezelés ápolás (ehetetlen rossz eledek) csak siettetten szinte halálát; mikor már látták, hogy már vége; hogy a kórház szerencsétlen áldozatait ne szaporítsa haza küldték. A bódog bódogtalanságában elhervadt ifju hitves és anya (két kis fiu maradt utánna) hamvai felett (férje ágyban fekvővén koporsójához se állhatott) a gyászos udvaron temérdek nép részvétele mellett *Kósa Ede* kölcsei ev. ref. lelkész mondott saját maga készítette szép alkalmi imát; és alkalmi prédikációt a 102-ik zsolnárt 4. 5. 6. 9. 10. 15. 12 versei alapján, mely versek szórul szóra reá illettek a bódogultra; s beszélt az ő bódogtalan bódogságáról. A sírnál fülesdi segéd lelkész Jakab Ernő imádkozott buzgón; meghatóan; és imája annyival inkább nagy hatással volt, mert *egyev a sírnál szolgáló lelkészek rossz szokása szerint, imáját nem nyújtotta el*; abba nem hordott össze nyiret nyarat. *Filep István* fülesdi lelkész egész papi élete a szenvedések csapások láncolatából áll ezelőtt 10 évvel temette el szép nejét kinek évekig tartó betegségére minden jövedelmét ráköltötte. Másodszor megnősülvén kárpótoltatni óhajta magát a sors által; bódog órákat óhajtott élni az ideális szépségű ifju hitvestárs karjai között; — s néhány évi boldogság után ő tört össze; ő esett ágyba, ő lett munka képtelen; s erős szívós természete dacára küzd az Enyészettel; pedig se enni; se aludni nem tud soha. Borzasztó élet! hol az ily életben a *megnyugvás* s a *vigasztalás*? *Filep Istvánnak*, a nagy szenvedés jutott. Teljes örömtelen volt ifjuságá (a dunántuli kerületben 15 évig kinlódott több helyeken évi 20 frt fizetésért, volt hely hol *zab kenyeret evett* — jó ezt tudni a mai káplánoknak) — olyan volt egész élete folyása. Ki délelőtt szerencsétlen; délután is szerencsétlen. A fülesdi plébániába tehát nagyon szomorúan köszöntött be a karácson; mig sok házba örömeiket vitt. Oda örömet *senki* nem vihet.

— **Egy kis észrevétel.** E b. lap 51-ik számában, Nyirő Gyula rápolti ev. ref. lelkész ur, helyreigazítja a szatmári ev. ref. egyházmegye 1905. szept. közgyűlésének jegyzőkönyvében foglalt tanügyi jelentésnek, a rápolti iskolára vonatkozó részét. Erre vonatkozólag szives figyelmébe ajánlom a t. lelkész urnak, hogy az ily jelentések, a dékánok és egyházlátogatóknak a hely színén szerzett közvetlen tapasztalataik nyomán készülnek s ez utóbbi a rápolti

iskoláról bizony a neheztelt jelentést tette. Egyébként az állítólagos sérelmet, — a melynél nagyobb a rápolti egyházat soha ne érje, — nem inkább helyén való lett volna-e az egyházmegye által rektifikáltatni, mikor arról ennek körén kívül alig is vett valaki tudomást! Referens.

— Az **Izsnyétei tüzkart** szenvedett ev. ref. egyház részére újabban adakoztak: Nagyberég város 50 kor. Hódmezővásárhelyi ref. egyház 20 kor. Tiszaoszlári egyház 5 kor. Feketetőti ref. egyház 3 kor. Szabolcsi ref. egyház 20 kor. Mezőturi ref. egyház 5 kor. N.-szokolyi egyház 3 kor. Berceli ref. egyház 2 k. Rohódi ref. egyh. 2 k. Ujszivaci ev. ref. nemet egyház 10 kor. Dési ref. egyh. 10 kor. Dési ref. fitanoda 10 kor. Csökölyi ref. egyház 2 k. Kabai ref. egyház 2 kor. Szatmárhegyi ref. egyház 3 k. Karcagi ref. egyház 10 k. Ondi ref. egyház, annak lelkésze s tanítója 3 kor. Tiszakürti ref. egyház 2 k. Paolik József. nyug. erdőmester 30 kor. Nyomári ref. egyház hívei 8 kor. 60 fill. Bögösi ref. egyház 5 k. Mezőberényi ref. egyház 2 k. Tiszasasi ref. egyház 5 k. Abaujszini ref. egyh. 1 kor. Nagy-kunmadarasi ref. egyház 4 kor. Fényeslitkei ref. egyház 2 k. Debreceni ref. egyh. 20 k. Nagyrábei ref. 2 kor. Monostorpályi ref. egyh. 2 k. Bródvelenkei ref. egyház 2 kor. Magyarpáterlaki ref. 2 kor. Földesi ref. egyház 3 kor. Összesen 250 kor 60 fill. Az előbbi begyűlt összegekkel együtt eddig 1521 kor. 76 fill. Mély tisztelettel: Izsnyéte, 1905. dec, 18. *Szentimrey József* ref. lelkész.

— **Nagytiszteletű özv. Dorogi Lajos** urnő boldogult férje emlékére, ki áldásos pályafutását a békesszentandrásai ev. ref. egyházban kezdette meg, ez

egyház szegény iskolás gyermekeinek segélyezése céljából 600 korona összegben alapítványt tett. A legnemesebb érzetből származott eme szép áldozat hozataláért e helyen is leghálásabb köszönetét nyilváníttja a *presbyterium*.

— **Nyilvános nyugta és köszönet.** Az orosi ev. ref. egyház templomának építésére újabban adakoztak: biai ev. ref. egyház 2 kor. tiszakürti ev. ref. egyház 2 kor. biharnagybajomi ev. ref. egyház 4 kor. kabai ev. ref. egyház 2 kor. nagyszokolyi ev. ref. egyház 2 kor. mezősassi ev. ref. egyház 2 kor. nagykunmadarasi ev. ref. egyház 4 kor. nyírbogáti ev. ref. egyház 2 kor. mezőberényi ev. ref. egyház 1 kor. rákospalotai ev. ref. egyház 5 kor. szentesi ev. ref. egyház 5 kor. makói ev. ref. egyház 2 kor. kunhegyesi ev. ref. egyház 5 kor. aradi ev. ref. egyház 2 kor. Az itt kimutatott adományok összege 40 kor. Az előbb nyugtázott 687 kor. 12 fillérral együtt 727 kor. 12 fillér. A kegyes adományokat egyháznak nevében megköszönve, a jószívű adakozókra Isten áldását kérve vagyok Orosos 1905. December 14. Molnár Ferencz ev. ref. lelkész.

Tartalomjegyzék: Dávid éneke. * * * Biztatás. Dr. Ferenczy Gyula. — **Tárca:** A debreceni kollegium épületének története. Dr. Barcsa János. — Adatok a lelkészi hivatalok és tanintézetek portémességi ügyéhez. — A debreceni református Kollegium adattára. Balogh Ferencz. — **Tanúgy:** Az új érettségi vizsgálati szabályzata. — **Iródaalom:** Ertesítés és szíves kérelem. Hajdu Péter — Előfizetési felhívás. Lukácsy Imre. — **Külföld:** Német egyházi szemle. Ve ess István — Külföld.

Felelős szerkesztő: **DR. FERENCZY GYULA.**

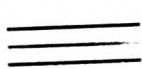
ALAPITTATOTT:
1845-BEN.

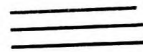
ALAPITTATOTT:
1845-BEN.

A nagytiszteletű lelkészek, tanárok és tanító urak figyelmebe!

Van szerencsém szíves tudomására hozni, hogy a

téli idényre

raktáram mindennemű **férfi és fiu ruhákkal** dúsán fel van szerelve.

Nagy választékban, elegáns kivitelben, tartós anyagból szolid árak mellett beszerezhetők:

|| férfi és fiu öltöny, felöltő, szalon ruha, gyermek costum, esőköpeny **||**
(havelock), iskola ruha, zsinatkabát, palást, főveg stb.

Mérték szerint külön osztály. ~~~~~ Ev. ref. papi egyenruha.
Különös figyelmebe! Nagy előnyben részesülnek azon t. vidéki szülők, kiknek fiai helyben hallgatják az iskolai előadásokat, mert a részökre nálam vásárolt ruhákat díjtanul javítom és vasalom.

Kitünő tisztelettel

NEUMANN M.

cs. kir. udvari szállító, elsőrangú az ország legnagyobb ruha üzlete
DEBRECEN, Piac-utca 49., a m. kir. főpostával szemben.